

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR

NEMZETKÖZI GAZDASÁG ÉS GAZDÁLKODÁS MESTERSZAK
LEVELEZŐ TAGOZAT

A GLOBÁLIS MINIMUMADÓ HATÁSA A MAGYAR ADÓRENDSZERRE ÉS
A HAZÁNKBAN MŰKÖDŐ MULTINACIONÁLIS VÁLLALATOKRA

Belső konzulens (témavezető): Dr. Antalóczy Katalin Júlia

Készítette: Kiss Fanni Vanessza
ROXOMV

Budapest, 2022

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
A témaválasztás oka és körülményei.....	4
A téma bemutatása	4
Kutatási kérdés	5
A GLOBÁLIS MINIMUMADÓRÓL	6
A globális minimadó fogalma.....	6
A globális adóreform háttere.....	7
BEPS (base erosion and profit shifting).....	13
A magyar adórendszer alakulása.....	27
Adópolitika a koronavírus-járvány tükrében.....	32
A multinacionális vállalatok adózása Magyarországon	34
A KUTATÁS MÓDSZERTANA ÉS EREDMÉNYEI	37
A kutatás célja	37
A globális adóreform hatásai a magyar multinacionális vállalatokra	37
A globális adóreform hatásai a magyar adórendszerre	44
A globális adóreform hatásai a külföldi közvetlentőke befektetésekre.....	49
A globális adóreform hatásai nemzetközi viszonylatban	55
Magyarország döntési folyamata a globális minimumadó bevezetését illetően	59
Globális adóreform az OECD-tagállamokban	61
ÖSSZEFOGLALÁS	67
A kutatás eredményei	67
Összegzés	69
IRODALOMJEGYZÉK.....	70

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra A globális minimumadó bevezetésének két pillére	9
2. ábra BEPS-akcióterv	14
3. ábra Magyarországon 2021-ben hatályban lévő 52 adónem	30
4. ábra Az egyes adótípusokból származó bevételek alakulása Magyarországon (2010 - 2021) ..	31
5. ábra A koronavírus-járványra adott gazdaságpolitikai válaszok.....	33
6. ábra Társasági adó-bevételek a GDP százalékában (2010-2019)	36
7. ábra Külföldi tőkebeáramlások állománya a GDP százalékában (2010-2020).....	49
8. ábra A digitális gazdaság adóztatására vonatkozó szabályok	59

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat Substance based carve-out a gyakorlatban	12
2. táblázat Az öt legnagyobb nettó árbevétellel rendelkező multinacionális vállalat Magyarországon (2020)	39
3. táblázat Az OECD tagállamok versenyképességi adó indexe a társasági adó tükrében (2021).	54
4. táblázat A globális minimumadó tervezetének változása és annak hatásai.....	61

BEVEZETÉS

A témaválasztás oka és körülményei

2020 áprilisában kezdtem dolgozni egy amerikai multinacionális vállalat adózással foglalkozó részlegénél. Igaz, mi az általános forgalmi adóra specializálódunk, de munkám során egyre inkább belemerültem a nemzetközi adózás világába, működésébe, és szerettem volna még mélyebb betekintést kapni. Tanulmányaim utolsó harmadában volt lehetőségem megismerkedni nemzetközi adózással, és az előadásokat hallgatva, illetve a munkám során is felmerült bennem, hogy ezzel kapcsolatos témakörben szeretném írni a diplomamunkámat.

Egyetemi tanulmányaim során, egyik előadásunk keretein belül tanácsot kaptam, miszerint „A globális minimumadó hatása a magyar adórendszerre és a hazánkban működő multinacionális vállalatokra” az érdeklődésemnek és munkakörömnek is megfelelő téma lehet. Jelen dolgozatomban tehát a globális minimumadó magyar adórendszerre és multinacionális vállalatokra gyakorolt hatását vizsgálom.

A téma bemutatása

A téma aktuális, hiszen 2021. június 5-én Párizsban a világ hét vezető hatalma (a G7 országok, vagyis Kanada, Franciaország, Németország, Olaszország, Japán, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok) pénzügyminisztereinek találkozáján megszületett az a megállapodás, miszerint támogatják a globális társasági minimumadó létrehozását, melyet 2023-tól vezetnének be világszerte. Lényege, hogy meghatároznak egy egységes és globális társasági nyereségadót a 750 millió eurónál nagyobb forgalmat bonyolító vállalatok esetében. A globális minimumadó esetében a társasági adókulcs minimumát tizenöt százalékban határozzák meg, amit akkor is be kell fizetni, ha egy országban az alacsonyabb (KPMG, 2021).

Napirendi pont volt a helyi iparüzési adó és az innovációs járulék bevonása is. Illetve, mivel Magyarország tőkevonzó képessége, gazdasági érdekei meglehetősen sérülnének a minimumadó hatására, a tárgyalásokon a Magyarországot képviselő szakértők fő célja egy minél szélesebb körű mentesség elérése, mely a valós gazdasági tevékenységekre és beruházásokra vonatkozna (Deloitte, 2021). Érdeemes megemlíteni azt is, hogy Magyarország kezdetben ellenezte itthon a 15%-os minimumadó bevezetését, hiszen szakértők szerint rontaná az ország gazdasági versenyképességét és a hazai vállalatok helyzetét, viszont ősszel már itthon is elkezdődtek az ezzel kapcsolatos tárgyalások.

Azért tartom megfelelő diplomadolgozati témának a globális minimumadó bevezetésének és hatásainak a bemutatását, mert még meglehetősen kevés tanulmányt olvastam róla, azonban véleményem szerint érdemes hasonló témában kutatni, hiszen a magyar, illetve globális gazdasági és politikai élet része, tehát aktualitása is van. Dolgozatomban kitértek a magyar adópolitikára és adórendszerre, a társasági adó és a globális minimumadó fogalmára, kialakulásának hátterére, az eddigi helyzetre, a döntés mögött húzódó gazdasági okokra, és a bevezetésének hatásaira a magyar gazdaságra nézve, illetve kitérek arra is, hogy az érintett vállalatokra milyen hatással lesz a döntés.

Kutatási kérdés

A téma aktualitása és a globális minimumadó-kezdeményezés kimenetelének bizonytalansága miatt kutatásom során hipotéziseket nem állítottam fel, hiszen nem áll rendelkezésemre elegendő szakmai háttér ahhoz, hogy megfelelő módon alátámasztásra kerüljenek. Ezért diplomadolgozatomban a következő kérdésekre keresem a választ:

1. Honnan indult a globális minimumadó-kezdeményezés?
2. Milyen hatásai lesznek a globális minimumadó bevezetésének a magyar adórendszerre és a globális adóreformban érintett magyar multinacionális vállalatokra?
3. Lehet-e egy ilyen, adózást érintő kezdeményezés hatással a külföldi közvetlentőke befektetésekre? Befolyásolja-e a befektetőket ez a döntés?
4. Lehet-e hatással a döntés Magyarország versenyképességére?

A GLOBÁLIS MINIMUMADÓRÓL

A globális minimadó fogalma

Globális minimumadó esetében nem másról beszélünk, mint a társasági adóról. A vállalkozások Magyarországon több adózási módszer közül választhatják ki a számukra legkedvezőbb adófizetési formát. Az olyan egyszerűsített adózási formák mellett, mint például a kata, a társasági adó más módszerrel adóztatja meg a vállalkozások jövedelmét. A társasági adó mértéke függ attól, hogy a vállalkozás adózás előtti eredményei milyen mennyiségben tartalmaznak csökkentő vagy növelő tételeket (Nemzeti Adó-, és Vámhivatal, 2022).

Társasági adó esetében kétféle adóalanyt különböztetünk meg: belföldi és külföldi illetőségű adóalanyok. A belföldi illetőségű adózók közé soroljuk például a gazdasági társaságokat, szövetkezeteket, állami intézményeket, ügyvédi irodákat, melyek társaságiadó-kötelezettsége teljes körű, azaz kiterjed a belföldről és a külföldről származó jövedelmükre is. Ezzel szemben a külföldi illetőségű adózó társaságiadó-kötelezettsége korlátozott adókötelezettség, azaz a belföldön végzett vállalkozási tevékenységből származó jövedelmére terjed ki. Külföldi illetőségű adózó a külföldi vállalkozó, amely belföldi telephelyen végez vállalkozási tevékenységet, illetve ingatlannal rendelkező magyar társaság külföldi tagja, amely meglévő részesedését elidegeníti vagy kivonja, és így szerez jövedelmet (Nemzeti Adó-, és Vámhivatal, 2022).

A helyi iparüzési adó („HIPA”) is meghatározó szerepet játszik tehát a globális minimumadó reform döntési folyamataiban. *„A Magyarországon működő kis- és középvállalkozásoknak, számos különféle teher befizetésével kell hozzájárulniuk az állam működéséhez – ezek közül az egyik legismertebb nem más, mint a helyi iparüzési adó, amit a vállalkozás székhelyének/telephelyének elhelyezkedése alapján kell befizetni az illetékes önkormányzatnak.”* (Pénzcentrum, 2022) Az iparüzési adót minden esetben az illetékes önkormányzat szedi be regionális alapokon a helyi vállalkozóktól. Ez az egyik legfontosabb bevételi forrása az önkormányzatoknak, elengedhetetlen a települések működtetéséhez, fejlesztéséhez. Megkülönböztethetünk állandó és ideiglenes iparüzési adót. Az állandó iparüzési adót az állandó telephellyel rendelkező vállalatok fizetik a helyi önkormányzatoknak, ideiglenes adófizetési kötelezettségük pedig azoknak a cégeknek van, akik 30 napot meghaladó ideig működik a vállalkozás az önkormányzat területén – olvasható a Pénzcentrum (2022) honlapján.

A helyi iparüzési adó nagyobb terhet jelent a vállalatoknak, mint a társasági adó. A HIPA alapja a helyi vállalkozás nettó árbevétele, amiből levonásra kerül az eladott áruk beszerzési értéke, a közvetített szolgáltatások értéke, az anyagköltség, az alvállalkozói teljesítések értéke, illetve a kutatásokra fordított közvetlen költségeket. Az így fennmaradt összeg a vállalkozás tiszta profitja, ami után kell befizetni a százalékos arányban megadott iparüzési adót, melynek mértéke 2022-ben, a koronavírus-járvány hatására 2%-ról 1%-ra csökkent, azonban ez helyi önkormányzatokként eltérő lehet. A járványhelyzet hatására a kormány további kedvezményeket vezetett be: amennyiben a vállalatok nettó árbevétele nem haladja meg a 4 milliárd forintot, az iparüzési adó átmenetileg megfeleződik, maximum a jövedelem 1%-a lehet (Pénzcentrum, 2022).

Amikor globális minimumadóról beszélünk, akkor tulajdonképpen egy adócsomagban kell gondolkoznunk, melybe beletartozik többek között a társasági adó és a helyi iparüzési adó. A kezdeményezés értelmében tehát a jövedelemadók összességének kell elérnie a vállalatok nettó, tiszta jövedelmének a 15%-át.

A globális adóreform háttere

2021. június 5-én Párizsban a világ hét vezető hatalma (a G7 országok, vagyis Kanada, Franciaország, Németország, Olaszország, Japán, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok) pénzügyminisztereinek találkozóján megszületett egy megállapodás, miszerint támogatják egy 15 százalékos globális társasági minimumadó létrehozását, melyet 2023-tól vezetnének be világszerte. Lényege, hogy létrejön egy egységes és globális társasági nyereségadó a 750 millió eurónál nagyobb forgalmat bonyolító vállalatok esetében.

Számos országnak két alapvető problémája volt: az egyik az az, hogy a technológiai fejlődés hatására az olyan digitális szolgáltatók, mint a Facebook, Google vagy az Amazon fizikai jelenlét nélkül tudtak szolgáltatásokat nyújtani olyan országokban, ahol nem hoztak létre semmilyen telephelyet, és ott nem adóznak, viszont az emberek adatainak hozzáféréssel végezheték tevékenységeiket. Az adóelkerülés, mint probléma már 2015 óta jelen van, de most élesedett ki igazán. Emellett a másik fő gond az adóalap-erózió és jövedelem-átcsoportosítás volt, mely ellen az OECD igyekezett megoldást találni. Az adóalap-erózió és nyereségátcsoportosítás során a vállalatok egy adott országban keletkezett hasznukat onnan más, alacsonyabb adózású vagy adómentes országba csoportosítják, így minél inkább csökkentve az adóterhüket. Ez nem csak rombolja azon országok adóalapját, ahol a nyereség keletkezett, de egyenlőtlené is teszi a

versenyfeltételeket, hiszen a kis- és középvállalatoknak nincs lehetőségük a nyereség-átcsoportosításra, és ezért sokkal magasabb adót fizetnek, mint a multinacionális cégek (Transparency International, 2016).

Ezáltal arra jutottak, hogy ezt korlátozni kell, mert nem tudtak megoldást találni arra, hogy a jövedelmeket hogyan mozgassák „mesterségesen” (itt főleg az egzotikus területekről, mint pl. a Kajmán-szigetektől van szó, de az Európai Unióban ilyen Luxemburg, Hollandia, Magyarország, Írország, Európai Unió kívül pedig Svájc). A jövedelem „mesterséges” mozgatása azt jelenti, hogy a jövedelmek abban az országban keletkeztek, ahol az adott cég tevékenységet folytat, de máshol kerültek megadóztatásra, ott, ahol alacsonyabb az adóteher.

Ez a folyamat indukált egy olyan versenyt, ami egyre lejjebb vitte a társasági adókulcsot az adott országokban. Ez olyan országoknak, mint Németország, Franciaország, Amerikai Egyesült Államok, nem kedvezett. Erre válaszként – beleszámítva a 2020-as Covid válság következményeit (például az adóbevételek csökkenése) – elkezdtek tárgyalni a globális minimumadó bevezetését, illetve az OECD javaslatára a digitális adóból kialakult adó bevezetését. Ebben a javaslatban sem hitt senki még 2021 év elején se, de a politikai akarat elég nagy volt ahhoz, hogy ezt véghez vigyék.

A globális minimumadó egy olyan javaslatcsomag, amely két pillérben fogalmazódik meg: „OECD 1. pillér és 2. pillér” (1. ábra).

A globális minimumadó bevezetésének két pillére

Első pillér Digitális gazdaság adózása	Második pillér Globális minimumadó
<p>Hatály: Globálisan a 100 legnagyobb teljesítménnyel rendelkező multinacionális vállalkozás.</p> <p>Feltétel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legalább 20 milliárd euró éves konszolidált árbevétel • 10% feletti jövedelmezőségi mutató • 1 millió euró jövedelem a piac országában <p>Kivétel: Nyersanyag-kitermelés, pénzügyi szolgáltatások</p>	<p>Hatály: 750 millió eurós éves konszolidált árbevétel fölötti multinacionális cégek - Magyarországon 2000-3000 vállalkozás lehet érintett, melyek az adóbefizetések kb. 30%-át adják.</p> <p>Mérték: 15%</p> <p>Mentesség: Valós gazdasági tevékenységre jutó profit a szabály alól mentességet kap</p>

Forrás: Pénzügyminisztérium (2021) sajtóanyaga alapján, saját ábra

Az első pillér a digitális cégek megadóztatására irányuló intézkedéseket tartalmazza. Ez a fizikai jelenlét nélküli cégekre vonatkozik, melyeknek abban az országban, melyben tevékenységüket folytatják, értékesítés után adófizetési kötelezettségük van. A döntés legfontosabb alapja az első pillér, erre indul a második, ami maga a globális minimumadó kérdése, azaz a 15%-os effektív adókulcs meghatározása az elért jövedelmen.

A globális minimumadó reform azokra a 750 millió euró feletti konszolidált árbevétellel rendelkező multinacionális vállalatokra vonatkozik, melyekre túl alacsony effektív adókulcsot szabtak ki, azaz a tevékenységük után adott országban ténylegesen megfizetett adó nem ér el egy meghatározott szintet. Ez a minimum adószint a globális adóreform keretein belül 136 ország által elfogadott 15%. Tehát ez az a minimális adószint, melyet egy multinacionális vállalatnak el kell érnie, és ha egy adott országban ennél alacsonyabb adót fizet, akkor a különbözetet köteles megfizetni pótlólagos adóteher formájában.

A pótlólagos adóterhet a jelenlegi jogszabályok szerint vagy az az ország fogja beszedni, ahol az aluladóztatott cég telephelye található, vagy ha adott állam nem szedi be, akkor az anyavállalat országa köteles beszedni. Ez a rendszer biztosíték arra, hogy az aluladóztatott vállalat valamelyik országban a hiányzó adót mindenképp megfizesse. *„A várakozások szerint ez arra motiválja majd a vállalkozásokat, hogy kizárólag az alacsony adófizetési kötelezettség miatt ne települjenek egy adott országba, szervezeti felépítésüket ne kizárólag adózási motivációk alapján határozzák meg.”* (Pénzügyminisztérium, 2021)

A Pénzügyminisztérium (2021) kommunikációs anyaga szerint a globális minimumadó- javaslat fő elemei a következők:

- A szabályok ajánlás formában fognak megszületni, amit az alkalmaz, aki akar, de aki alkalmazza, annak az ajánlásban foglaltakat követnie kell.
- Az Európai Unióban előreláthatólag egy irányelvben fogják elfogadni a tagállamok a globális minimumadó szabályait.
- A 750 millió eurós árbevétel fölötti cégekre fognak a szabályok vonatkozni, de az államok szabadon alkalmazhatják alacsonyabb küszöb mellett is.
- A minimumadó szintje 15%.
- Az adóalap meghatározása során az anyavállalat számviteli sztenderdjeiből kell kiindulni, ami az adókötelezettség keletkezésében időzítési eltéréseket okozhat, de az ilyen különbségek miatti eltéréseket kezelni fogják. Itt többnyire azt vizsgálják – ami befolyásoló tényező lehet, hogy az adott vállalat adott országban milyen számviteli szabályokat követ. Magyarország esetében például nem mindegy, hogy magyar vagy IFRS számviteli sztenderdek szerint könyvel egy adott vállalat, hiszen mindkét esetben más és más szabályok vonatkoznak rá az adóreform szempontjából (Saját kutatási eredmény alapján, 2021).
- A valós tevékenységre jutó profit a szabály alól mentességet kap.
- Az új szabályokhoz kapcsolódó törvénymódosításokat 2022-ben kell elvégezni, és a szabályokat 2023-tól alkalmazni.

Az, hogy a javaslat mennyiben érinti a hazánkban működő vállalkozásokat, nagymértékben függ a javaslat végső technikai részleteitől is. Bár az októberi megállapodás számos kulcskérdést eldöntött, a részletes szabályok döntő része azonban még nem végleges, ezért jelenleg is zajlanak a tárgyalások a technikai részleteket illetően. A javasolt megoldás nem országos szinten, hanem az egyes vállalatcsoportok magyarországi tagvállalatai szintjén vizsgálná az effektív minimum adókulcsot, ami az vállalkozásonként nagyon eltérő lehet.

További bizonytalanságot okoz, hogy a javasolt megoldás az effektív adókulcsot az anyavállalat számviteli szabályaiból levezetett adóalap (tehát a nemzetközi, IFRS sztenderdek) alapján határozná meg, ami számtalan ok miatt eltérhet a magyar társasági adó alapjától. Az elmúlt időszak rendkívül intenzív magyar érdekérvényesítő tevékenységének köszönhetően már az eredeti, kiinduló javaslatot több ponton sikerült érdemben számunkra kedvezően befolyásolni a tárgyalások során. A legfontosabb elért változások a következők:

- A helyi iparüzési adó is figyelembevételre kerül az adóteher számításánál.
- A valós gazdasági tevékenységre kivétel fog vonatkozni (ennek mértéke júliusban még nem érte el az általunk kívánt szintet).
- A szabályok minden országban nagyságrendileg egyszerre kerülnek bevezetésre (így emiatt nem kerülünk versenyhátrányba).
- Várhatóan egy különbözeti adó formájában is lehetővé válik az elvárt többletadó hazai beszedése a célcsoporttól, így nincs szükség a 9%-os adókulcs megváltoztatására.

Továbbá magyar érdekeltég szempontjából fontos megemlíteni az úgynevezett „substance based carve-out” fogalmát, ami a korábban említett valós gazdasági tevékenységre vonatkozó kivételi szabály, és 5%-ban lett meghatározva. De mit is jelent pontosan a „substance based carve-out”? Tulajdonképpen egy mentesség, melyet Magyarországgal együtt több országnak is sikerült kivívnia a tárgyalások során. Ezzel a kedvezménnyel tulajdonképpen lehetőségük van a vállalatoknak arra, hogy az adott országban történő valós jelenlétet vegyék figyelembe az adó meghatározásánál.

Gyakorlatban ez úgy néz ki, hogy az átmeneti időre vonatkozó szabály szerint a kivétel 10 évig lesz alkalmazható, 8% eszközérték és 10% foglalkoztatási költség mértékkel, és egy kivezetési mechanizmussal, miszerint a kivétel az első 5 évben kisebb mértékkel, a 6. évtől nagyobb mértékben csökkenve a 10. év végére eléri a tartós, 5% kedvezményt. Tehát, minél több befektetett

eszközzel és humán ráfordítással rendelkezik egy vállalat Magyarországon, annál kevésbé érinti az adóreform (econpol.eu, 2021).

A 1. táblázaton látható számítási példa alapján meg lehet érteni, hogyan is néz ki ez a gyakorlatban.

1. táblázat

Substance based carve-out a gyakorlatban

	A vállalat	B vállalat
Kiegészítő adókulcs számítása		
Vállalat nyeresége	100 Ft	100 Ft
Beszámítható adók összege (kedvezmények után)	10 Ft	10 Ft
Effektív adókulcs	8%	8%
Kiegészítő adókulcs	7%	7%
Minimumadó-alap számítása		
Tárgyi eszközök értéke	200 Ft	200 Ft
Foglalkoztatási költségek	150 Ft	150 Ft
Valós tevékenység adóalap-kedvezménye	31 Ft	0 Ft
Minimumadó alapja	69 Ft	100 Ft
Minimumadó összege		
Kiegészítő adókötelezettség	4,83 Ft	7 Ft
Effektív adókötelezettség	12,83 Ft	15 Ft

Forrás: Pénzügyminisztérium (2021) példája alapján, saját táblázat

Normál esetben, „B” vállalatnál láthatjuk, hogy kénytelen megfizetni a 8%-os effektív adó mellett a 7%-os kiegészítő adót, azonban a vállalat nyeresége kerül megadóztatásra, azaz az lesz az adóalap. Ebben esetben ez a vállalat nem részesül a mentességben. „A” vállalat esetében, aki részesül a „substance based carve-out”-ban az adóalap a bérköltség, ami itt Magyarországon kerül kiszabásra, illetve a tárgyi eszköz bizonyos százalékát figyelembe tudjuk venni az adóalappal szemben. Tehát az „A” vállalat minimumadó alapja a fenti példában az alábbiak szerint kerül kiszámításra:

Kiszámoljuk a tárgyi eszközök és a bérköltség mértékét, mely tárgyi eszköz esetében 8%, bérköltség esetében pedig 10%. Így megkapjuk a valós tevékenység adóalap-kedvezményét, ami jelen példában 31 (200 Ft*8%+150 Ft*10%). Ezt kivonjuk a vállalat nyereségéből (100 Ft-31 Ft=69 Ft), ami a minimumadó alapja lesz, tehát erre az alapja számoljuk rá a 7%-os kiegészítő adót, melyet a vállalat köteles megfizetni. Összefoglalva, amíg „B” vállalat 7 Ft adót fizet, és a

nyereség kerül megadóztatásra, addig a mentességet élvező „A” vállalatnak a tárgyi eszközös és bérköltségek kedvezményrel súlyozott értéke és a nyereség különbözete, azaz 69 Ft kerül megadóztatásra, azaz 7 Ft helyett csak 4,83 Ft-ot kell befizetnie, mint kiegészítő adó. Ha ehhez hozzáadjuk a 8% effektív adót, akkor az effektív adókötelezettség 12,83 Ft lesz, szemben a „B” vállalattal, akinek 15 Ft, azaz a kedvezményekkel még így is a minimumszint alatt marad.

Igaz, még tárgyalás alatt van, hogy milyen további kedvezményekre számíthatnak a vállalatok Magyarországon, de az már most biztos, hogy a szabályozás több kiegészítő információt fog tartalmazni a leányvállalatokra nézve is. Az, hogy ezeknek az intézkedéseknek, és magának az adóreformnak milyen hatásai lesznek a magyar vállalkozásokra és az adórendszerre nézve, dolgozatom későbbi fejezeteiben vizsgálom részletesebben.

BEPS (base erosion and profit shifting)

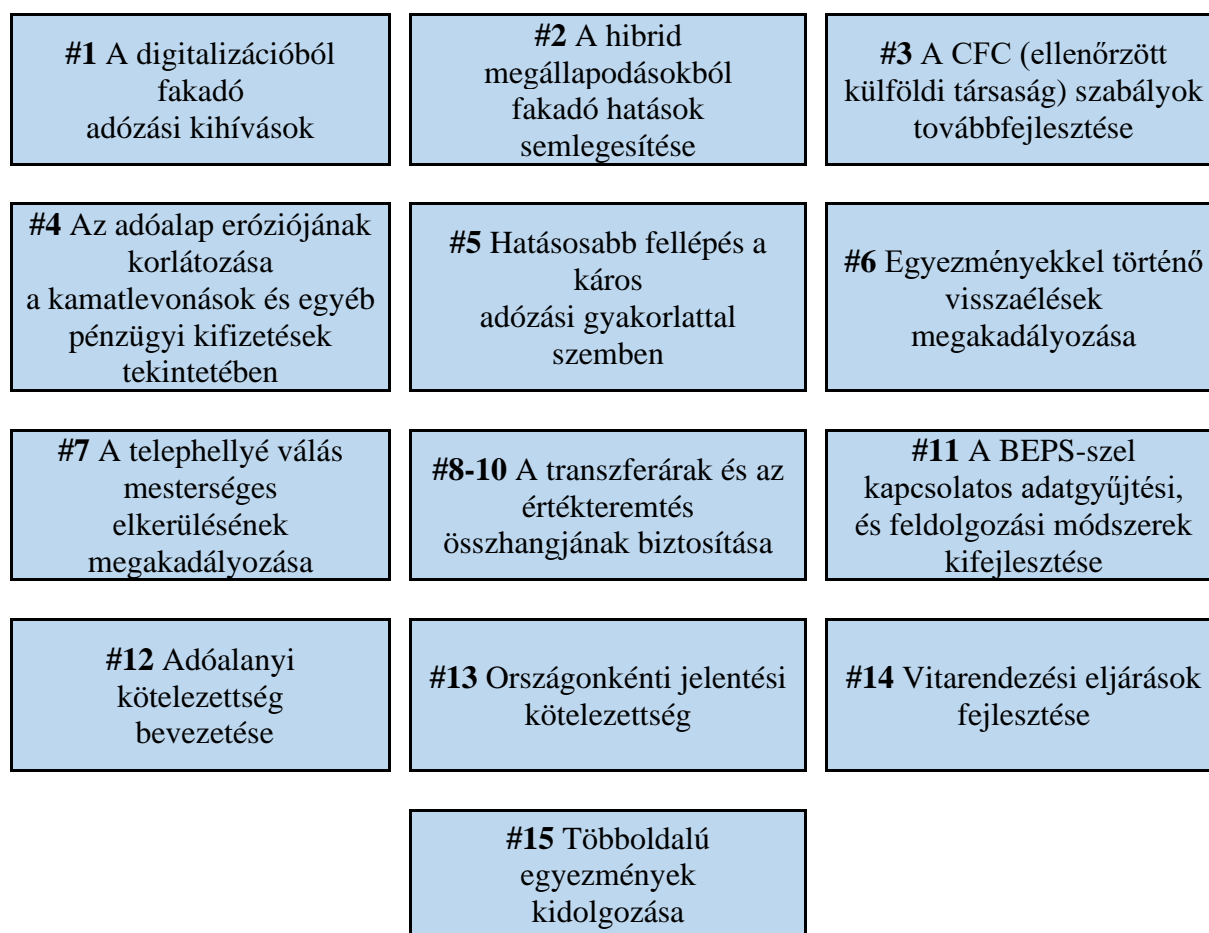
A globális adóreform ötlete egészen a 2008-2009-es gazdasági világválságig vezethető vissza. Akkoriban ugyanis minden ország a gazdaság helyreállításán és az adóbevételek növelésén dolgozott, hogy visszaállítsa a válság előtti szintet. Akkoriban pontosabban 2015-ben jött létre, a szintén OECD országok által létrehozott kezdeményezés, a BEPS (base erosion and profit shifting). A BEPS tulajdonképpen egy, a multinacionális vállalatok által használt adótervezési stratégia, mely kihasználja az adószabályok hiányosságait és eltéréseit, annak érdekében, hogy elkerüljék az adófizetést. Mivel a fejlődő országok nagyobb mértékben támaszkodnak a társasági adóra, aránytalanul sokat szenvednek a BEPS-től. A BEPS gyakorlatok évente 100-240 milliárd amerikai dollár bevételkiesést okoznak az országoknak. A BEPS-re vonatkozó OECD inkluzív keretrendszeren belül együttműködve 136 ország és joghatóság dolgozik az adókerülés ellen, a nemzetközi adószabályok összefüggéseinek javítása és az átláthatóbb adózási környezet megteremtése érdekében (OECD, 2021).

A BEPS csomag 15 intézkedést tartalmaz (2. ábra), amelyek felvértezik a kormányokat az adóelkerülés leküzdéséhez szükséges hazai és nemzetközi eszközökkel. Az országok már rendelkeznek eszközökkel annak érdekében, hogy a nyereséget ott adóztassák meg, ahol a nyereséget termelő vállalat a gazdasági tevékenységét végzi. Ezek az eszközök nagyobb biztonságot adnak a vállalkozásoknak azáltal, hogy csökkentik a nemzetközi adószabályok alkalmazásával kapcsolatos vitákat és egységesítik a megfelelési követelményeket. A G20 országok, valamint a BEPS-csomag végrehajtásában és a BEPS-ellenes nemzetközi szabványok

folyamatos fejlesztésében részt vevő fejlődő országok modern nemzetközi adózási keretet hoznak létre annak biztosítására, hogy a nyereség ott kerüljön megadóztatásra, ahol a gazdasági tevékenység és az értékteremtés megtörténik. Folyamatban van minden olyan ország támogatása, amely érdekelt a szabályok következetes és koherens módon történő végrehajtásában és alkalmazásában, különösen azokat, amelyek számára a kapacitásépítés fontos kérdés (OECD, 2021).

2. ábra

BEPS-akcióterv

Forrás: OECD (2021) honlapja alapján, saját ábra

Ahhoz, hogy megértsük, hogyan is működik a globális adóreform alapjául is szolgáló kezdeményezés, a BEPS, nézzük sorra a 15 akciótervet. **Az első pont tehát a digitalizációból fakadó adózási kihívásokra adott válaszingykedések.** A digitalizációból fakadó adózási kihívások kezelése jelenleg az OECD országok legfőbb prioritása, és a BEPS projekt kulcsfontosságú területe a kezdetektől fogva. Ez már most számos fontos eredményt hozott mind

a közvetlen, mind a közvetett adózási kérdésekben. A közelmúltban bekövetkezett, gyors és kiterjedt digitális átalakulásnak mély gazdasági és társadalmi hatásai voltak, amelyek jelentős változásokat eredményeztek. Ez globális vitákat váltott ki számos jogi és szabályozási területen, és a nemzetközi adózásra is nagy hatással volt. Az adóvonzatok széles körűek, és mind a közvetlen, mind a közvetett adózást, a tágabb adópolitikai kérdéseket és az adóigazgatást is érintette.

A vita középpontjában az áll, hogy a több mint egy évszázaddal ezelőtt kidolgozott, már-már elavultnak mondható nemzetközi jövedelemadó-szabályok megfelelnek-e a célnak a modern globális gazdaságban. A globális adórendszer alapvető elemei, amelyek meghatározták, hogyan és hol kell adót fizetni (fizikai jelenlétén alapuló szabályok), és a nyereség mekkora részét kell megadóztatni (a szokásos piaci ár elvén alapuló „nyereségfelosztási” szabályok) szolgálták ezt a célt. Nevezetesen támogatták az adóbiztonságot, és hozzájárultak a globális kereskedelmet élénkítő kettős adóztatás megszüntetéséhez.

Mára azonban a digitalizáció által elősegített három fontos jelenség – a tömeg nélküli méretarány, az immateriális javakra való támaszkodás és az adatok központi szerepe – komoly kihívások elé állítja a globális adórendszer alapjainak elemeit. Egyrészt az új és gyakran megfoghatatlan értékajtók megjelenése egész szektorokat forradalmasított, új üzleti modelleket hozva létre, miközben folyamatosan csökkentette a célpiacokhoz való fizikai közelség iránti igényt. Ez folyamatosan megkérdőjelezi a meglévő nyereségfelosztási és kapcsolati szabályok hatékonyságát, hiszen a határon átnyúló tevékenységekből származó bevételek adóztatási jogainak minden ország számára elfogadható módon történő elosztásában, legyen az kicsi vagy nagy, fejlett vagy fejlődő probléma. Másrészt az új technológiák megkönnyítették az adóelkerülést azáltal, hogy a multinacionális vállalatok nyereségüket alacsony vagy adómentes joghatóságokba helyezték át. Ez a lényege a BEPS projektnek, és továbbra is az OECD országok kiemelt prioritása marad.

Mindezek érdekében a tagállamok elkötelezték magukat amellett, hogy átfogó, konszenzuson alapuló megoldást találjanak a digitalizációból fakadó kihívásokra, és elköteleződtek amellett, hogy 2021-ig megvalósítsák ezt a megoldást, ami nagy részben sikerült is. Nyilvános konzultációkat hívtak össze a kulcsfontosságú érdekelt felek bevonásával, beleértve a kormányokat, a vállalkozásokat, a civil társadalmat, a tudományos élet szereplőit, a szélesebb közvéleményt, annak érdekében, hogy segítse az ügyben történő előrehaladást. Továbbá, a fenntarthatóság megerősítése érdekében közgazdasági elemzéseket és hatásvizsgálatokat is

végeznek annak biztosítása érdekében, hogy bármely megoldás kiegészítse a globális adórendszer integritását biztosító, már meglévő egyezményeket. Minden tagállam jelentős erőforrásokat szentelt, és jelentős politikai kényszert tulajdonított a felmerülő kérdések és problémák időben történő megoldására (OECD, 2021).

A BEPS második pontja a hibrid megállapodásokból fakadó hatások semlegesítése. Az OECD tagállamok által a BEPS kezdeményezés második akcióterve az OECD 2015-ös, a hibrid összeegyeztethetlenségi megállapodások hatásainak semlegesítéséről szóló jelentésében csúcsosodott ki. Jelen esetben a fő probléma az volt, hogy a hibrid összeegyeztethetlenségi megállapodásokat az agresszív adótervezésben alkalmazták, annak érdekében, hogy kihasználják a két vagy több adójogrendszer törvényei szerinti jogalanyok vagy eszközök adóügyi kezelésében mutatkozó különbségeket az adóztatás kettős elkerülése érdekében, beleértve a hosszú távú adóhalasztást.

Az ilyen típusú hibrid eltérési megállapodások széles körben elterjedtek, és az érintett joghatóságok adóalapjának jelentős hanyatlásához vezettek. Ezeket a kockázatokat a nemzetközi banki tevékenységgel összefüggésben kiemelték az OECD 2010-es „A banki veszteségekkel járó adókockázatok kezelése” című jelentésében, és egy későbbi, különböző OECD-tagország által végzett felülvizsgálatban olyan példákat találtak, amelyek a hibrid eltérési megállapodásokat alkalmazzák az adótervezésben, ami a 2012-es, a „Adópolitikai és megfelelési kérdések” című OECD jelentéshez vezetett. A 2012-es jelentés megállapította, hogy a hibrid eltérési megállapodások az adóbevételekre gyakorolt hatásukon túl általánosan negatív hatással vannak a versenyre, a hatékonyságra, az átláthatóságra és a méltányosságra.

Erre a problémára adott válaszlépésként a BEPS a pénzügyi eszközök vagy entitások eltérő adózási bánásmódjából eredő eltéréseket célozza meg. A hibrid eltérésekkel kapcsolatos munkát kibővítették, hogy foglalkozzanak az ágazati struktúrák használatából adódó hasonló lehetőségekkel, és ennek eredményeként 2017-ben elkészült az OECD-jelentés, „*Neutralizing the Effects of Branch Mismatch Arrangements*” címmel. Ezt alapul véve, a hibrid eltérések kezelésének érdekében az OECD tagjai között folytatódik a munka, azzal a céllal, hogy biztosítsák az új szabályok következetes, átfogó és koherens eredményeit (OECD, 2021).

A harmadik akcióterv a CFC (ellenőrzött külföldi társaság) szabályok továbbfejlesztése. Az erre a pontra vonatkozó szabályozások felvázolják azokat a megközelítéseket, amelyekkel a

külföldi társaságok bizonyos kategóriába sorolható jövedelmét a részvényesekhez kell rendelni annak érdekében, hogy megakadályozzák az olyan offshore struktúrákat, amelyek a jövedelmet a részvényesi joghatóságtól elhatárolják. Az OECD-tagországok joghatóságai által folytatott, a harmadik akciótervvel kapcsolatos munkája a 2015-ös OECD-jelentésben, a „*Designing Effective Controlled Foreign Company Rules*”-ban csúcsosodott ki.

Ez azért fontos pont, mert az ellenőrzött külföldi társaságok (CFC) szabályai arra a kockázatra adnak egyfajta megoldást, hogy az adóalanyok megvonhatják a lakóhelyük szerinti ország adóalapját, és a jövedelmüket az adófizetők által ellenőrzött külföldi társaságba helyezik át. Ilyen szabályok nélkül a ellenőrzött külföldi társaságok lehetőséget biztosítanak a nyereség átcsoportosítására és az adóztatás hosszú távú halasztására. Az első CFC-szabályok elfogadása óta egyre több vállalat hajtotta végre ezeket a szabályokat. A meglévő CFC-szabályok azonban gyakran nem tartottak lépést a nemzetközi üzleti környezet változásaival, és sokukban olyan tervezési jellemzők vannak, amelyek nem kezelik hatékonyan az alaperóziót és a nyereségátcsoportosítás kockázatait.

Ennek a problémának a megoldása érdekében, az OECD ajánlásokat fogalmazott meg a hatékony CFC-szabályok kialakításához, amelyek magukban foglalják a CFC fogalmának meghatározását, a mentességeket és küszöbértékeket, a szabály hatálya alá tartozó jövedelemtípus meghatározásának módszereit, a CFC bevételeinek kiszámítását, a CFC-ből származó bevétel részvényesekhez való hozzárendelése és a kettős adóztatás kockázatának kiküszöbölésére irányuló intézkedések. Ezek az ajánlások nem minimumszabályok, hanem azt hivatottak biztosítani, hogy a végrehajtásukat választó joghatóságok rendelkezzenek olyan szabályokkal, amelyek hatékonyan megakadályozzák, hogy az adófizetők nem megfelelő módon utalják át a bevételeiket külföldi leányvállalatokba. Az erre az problémára hozott szabályok és intézkedések kétségkívül elérték a céljukat, ugyanis 2019 közepéig az OECD Inclusive Framework tagjai közül csaknem 50 ország léptette életbe a CFC-szabályokat, és az Európai Unió tanácsi irányelv elfogadását követően 2019 eleje óta valamennyi uniós tagállamban hatályban vannak az erre vonatkozó szabályok, és számos további ország fontolgatja a CFC-szabályok elfogadását. A társaságiadó-statisztika legutóbbi, 2020 júliusában megjelent kiadása először gyűjtött információkat a CFC-szabályokról. Az adatok rávilágítanak arra, hogy az átfogó és hatékony szabályok csökkentik az ösztönzést arra, hogy a nyereséget piaci joghatóságról alacsony adózású joghatóságba helyezték át (OECD, 2021).

A negyedik pont az adóalap eróziójának korlátozása a kamatlevonások és egyéb pénzügyi kifizetések tekintetében.

Ennek célja az alaperózió korlátozása, a túlzott mértékű kamatlevonások elérése, a mentesített vagy halasztott bevételek termelésének finanszírozásával történő felhasználása révén. Az Inclusive Framework tagországok joghatóságai által ennek eredményeként született meg az OECD 2015-ös jelentése „*Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments*” című OECD-jelentés.

Az alapvető probléma az az, hogy a multinacionális csoportok kedvező adózási eredményeket érhetnek el a csoporton belüli adósság összegének módosításával. A BEPS-kockázatok ezen a területen három alapvető forgatókönyv szerint merülhetnek fel:

- Csoportok, amelyek magasabb adósságot helyeznek el harmadik felek számára a magas adózású országokban.
- Csoporton belüli kölcsönök lebonyolítása annak érdekében, hogy a csoport tényleges, harmadik fél kamatköltségeit meghaladó kamatlevonásokat tudjon generálni.
- Azok a csoportok, amelyek harmadik féltől vagy csoporton belüli finanszírozást vesznek igénybe az adómentes bevétel finanszírozására.

Ez azért fontos, mert a harmadik fél és a kapcsolt felek érdekeltségei alkalmazása talán az egyik legegyszerűbb nyereségátcsoportosítási technika a nemzetközi adótervezésben. A pénz folyékonyága és helyettesíthetősége viszonylag egyszerű gyakorlattá teszi az adósság és a saját tőke keverékének beállítását egy ellenőrzött jogalanyban. Különösen a kamatkifizetések levonhatósága vezethet kétszeres adóztatás elmaradásához mind a bejövő, mind a kimenő befektetési forgatókönyvekben. A kamatfizetést a működő társaságok adóköteles nyereségéből vonják le, míg a kamatbevételt viszonylag alacsony adókulccsal vagy egyáltalán nem adóztatják a kedvezményezett szintjén. Ez annak ellenére van így, hogy bizonyos helyzetekben a multinacionális csoportnak kevés vagy egyáltalán nincs külső adóssága.

A kamatlevonásokkal és egyéb pénzügyi kifizetésekkel járó alaperózió korlátozásáról szóló negyedik pont a túlzott kamatkifizetést okozó, illetve a mentesített vagy halasztott bevételek termelésének finanszírozására használt adósságtípusok felhasználására összpontosított. Ez a jelentés különösen olyan szabályokat állapított meg, amelyek a gazdálkodó egység nettó kamatlevonásait a joghatóságon belüli gazdasági tevékenységének szintjéhez kapcsolták, amelyet a kamatbevételek-, és ráfordítások, valamint az értékcsökkenés és amortizáció (EBITDA) előtti

adóköteles bevétellel mérték. Ez a megközelítés három elemet foglal magában: egy fix arányú szabályt, amely az irányadó nettó kamat/EBITDA mutatón alapul; csoportarány-szabály, amely lehetővé teszi a gazdálkodó egység számára, hogy több kamatkidrást vonjon le a világméretű csoport relatív nettó kamat/EBITDA arányától függően; és célzott szabályok a konkrét kockázatok kezelésére.

2019 közepén az OECD számos tagja kamatkorlátozási szabályokat fogadott el, vagy éppen folyamatban van nemzeti jogszabályainak negyedik ponttal való összehangolása. 2019 elejétől minden uniós tagállam kamatplafont alkalmaz, amely az adóalany levonható hitelfelvételi költségeit általában az adózó kamat, adó, értékcsökkenési leírás és amortizáció előtti jövedelmének (EBITDA) 30%-ára korlátozza. Számos más ország is tett már lépéseket a kamatlevonhatóság korlátozása érdekében (Argentína, India, Malajzia, Norvégia, Dél-Korea), illetve több országnak folyamatban van nemzeti jogszabályaiknak összehangolása (Japán, Peru, Vietnam) (OECD, 2021).

Az ötödik intézkedés BEPS négy minimumszabályának egyike, **mely hatásosabb fellépést biztosít a káros adózási gyakorlattal szemben.** A négy BEPS-minimumszabály mindegyikét szakértői felülvizsgálatnak vetik alá, hogy biztosítsák az időbeni és pontos végrehajtást, és így biztosítsák az egyenlő versenyfeltételeket. Minden tagállam elkötelezi magát a végrehajtása mellett, és kötelezettséget vállal a szakértői értékelésben való részvételre.

Az OECD káros adógyakorlatokkal foglalkozó fóruma (FHTP) 1998-as létrehozása óta vizsgálja a kedvezményes rendszereket, hogy megállapítsa, károsak lehetnek-e más joghatóságok adóalapjára nézve. Az FHTP jelenlegi munkája három kulcsfontosságú területet foglal magában (OECD, 2021):

- A kedvezményes adórendszerek értékelése az ilyen rendszerek jellemzőinek azonosítása érdekében, amelyek elősegíthetik az alaperóziót és a nyereségátcsoportosítást, és ezért tisztességtelenül befolyásolhatják más joghatóságok adóalapját.
- Az ötödik akcióterv átláthatósági keretének szakértői értékelése és nyomon követése az adófizető-specifikus határozatokkal kapcsolatos releváns információk kötelező spontán cseréje révén, amely ilyen információcsere hiányában BEPS-aggályokat vethet fel.
- A lényeges tevékenységekre vonatkozó követelmények felülvizsgálata nem-, vagy névleges adójogrendszerekben az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében.

A hatodik akcióterv, mely szintén a BEPS egyik alappillére, **az egyezményekkel történő visszaélések megakadályozására hozott intézkedéseket tartalmazza.** Ebben az esetben a fő problémát az okozza, hogy az elmúlt évtizedekben a világ szinte minden joghatósága által kötött kétoldalú adóegyezmény a káros kettős adóztatás megelőzését és az áruk és szolgáltatások határokon átnyúló kereskedelmét, valamint a tőke, a technológia és a személyek mozgását akadályozó tényezők felszámolását szolgálták. Az adószervezetek e kiterjedt hálózata (3000-4000 ilyen szerződés van világszerte érvényben) ugyanakkor szerződésekkel való visszaéléseket és úgynevezett "szerződéses vásárlási" megállapodásokat is eredményezett.

A szerződések megvásárlása jellemzően azt jelenti, hogy egy személy közvetett módon hozzájut a két joghatóság közötti adóegyezmény előnyeihez anélkül, hogy az egyik joghatóság rezidense lenne. Számos olyan megállapodás létezik, amelyek révén az a személy, aki nem egy adómegállapodásban részes joghatóság belföldi illetőségű, megkísérelheti olyan előnyök megszerzését, amelyeket az adómegállapodás az adott vállalkozásban belföldi illetőségű személynek nyújt. A szerződések megvásárlásával és más szerződésekkel való visszaélési stratégiákkal foglalkozó adófizetők aláássák az adószuverenitást azáltal, hogy szerződés szerinti kedvezményeket követelnek olyan helyzetekben, amikor ezeket az előnyöket nem szándékozták nyújtani, ezáltal megfosztják a joghatóságokat az adóbevételektől.

Ennek megoldásaképpen, a BEPS csomag részeként a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy adószervezeteikbe beépítenek a szerződéses vásárlással kapcsolatos rendelkezéseket, hogy biztosítsák a minimális szintű védelmet a szerződésekkel való visszaélés tekintetében. Abban is egyetértettek, hogy bizonyos rugalmasságra is szükség van a minimumszabály végrehajtása során, mivel ezeket a rendelkezéseket az egyes joghatóságok sajátosságaihoz és az adómegállapodásokról szóló tárgyalások körülményeihez kell igazítani. Jelenleg több tagállam is azon dolgozik, hogy minél hamarabb végrehajtsa jogszabályainak módosítását annak érdekében, hogy eleget tegyen a 6. pontnak, ami a BEPS-kezdemenyezés második legfontosabb alappilléret képezi (OECD, 2021).

A hetedik fő szabály nem más, mint a telephellyé válás mesterséges elkerülésének megakadályozása. E intézkedés keretében létrehozott szabályozások módosításokat tartalmaznak az állandó telephely meghatározásában, annak érdekében, hogy foglalkozzanak az adószervezetek szerinti, joghatóságon belüli, adóköteles jelenlét elkerülésére használt stratégiákkal. Az adóegyezmények általában előírják, hogy egy külföldi vállalkozás üzleti nyeresége csak annyiban

adóztatható egy adott jogrendszerben, amennyiben a vállalkozásnak ezen a joghatóságon belül van olyan állandó telephelye, amelyhez a nyereség betudható. Az állandó telephely adóegyezményekben szereplő meghatározása ezért döntő fontosságú annak meghatározásában, hogy a nem rezidens vállalkozásnak más joghatóságban kell-e jövedelemadót fizetnie.

A BEPS cselekvési terv e meghatározás felülvizsgálatát szorgalmazta, hogy megakadályozzák bizonyos általános adóelkerülési stratégiák alkalmazását, amelyek a korábbi állandó telephely-meghatározás megkerülésére szolgálnak, mint például az olyan megállapodások, amelyek révén az adófizetők a hagyományosan forgalmazóként működő leányvállalatokat jutalékos megállapodással helyettesítik. ennek eredményeként a nyereség eltolódása azon joghatóságon kívülre kerül, ahol az értékesítésre sor került, anélkül, hogy az adott joghatóságban ellátott funkciók lényegesen megváltoztak volna. Az adómegállapodások értelmében az adóköteles jelenlét elkerülésére alkalmazott stratégiák a határokon átnyúló jövedelmek adómentességét vagy alacsony kulcsú adóztatását eredményezhetik. Összességében a hetedik intézkedésről szóló jelentésben javasolt adóegyezmény-módosítások lehetővé teszik a joghatóságok számára, hogy kezeljék az adóegyezményekből eredő BEPS-aggályokat, ami a BEPS cselekvési terv által előírt munka egyik fő fókuszpontja volt (OECD, 2021).

A következő három intézkedést a BEPS-keretrendszer egybe kezeli, tehát **a nyolcadik-kilencedik-tizedik pont a transzferárak és az értékteremtés összhangjának biztosításáról hozott intézkedéseket tartalmazza.** Pontosabban ebben a pontban a transzferárazási útmutatást tárgyalják annak biztosítására, hogy a transzferárak eredményei jobban igazodjanak az multinacionális vállalatok értékteremtéséhez. E tekintetben a 8.-10. intézkedés tisztázza és megerősíti a meglévő szabványokat, ideértve a szokásos piaci ár elvének alkalmazására vonatkozó iránymutatást, valamint a nehezen értékelhető immateriális javak megfelelő árképzésére vonatkozó megközelítést a szokásos piaci ár elvének megfelelően.

Az elmúlt évtizedekben és a gazdaság globalizációjával összhangban a globális csoporton belüli kereskedelem exponenciálisan nőtt. Az adózási célokra használt transzferárazási szabályok a csoportokon belüli ügyletek feltételeinek meghatározására vonatkoznak, ideértve az árat is, amelyek eredményeképpen a nyereséget a csoporton belüli társaságok között osztják fel különböző országokban. E tekintetben a szokásos piaci feltételek elve alapján a kapcsolt vállalkozások közötti ügyleteket úgy kell árazni, mintha a vállalkozások függetlenek lennének, a szokásos piaci feltételek

szerint működnének, és hasonló feltételek mellett és gazdasági körülmények között folytatnának hasonló ügyleteket.

A szokásos piaci ár elve hasznosnak bizonyult gyakorlati és kiegyensúlyozott szabványként az adóhatóságok és az adófizetők számára a kapcsolt vállalkozások közötti transzferárak értékeléséhez és a kettős adóztatás elkerüléséhez. Azonban a funkciók, eszközök és kockázatok szerződéses elosztására helyezett hangsúly miatt az elv alkalmazására vonatkozó jelenlegi iránymutatás is manipulálhatónak bizonyult. Ez a manipuláció olyan eredményekhez vezethet, amelyek nem felelnek meg a multinacionális vállalatok tagjai által végzett mögöttes gazdasági tevékenység által létrehozott értéknek.

A jelentés az OECD transzferárazási iránymutatásainak felülvizsgálatát tartalmazza, hogy a transzferárak eredményeit összhangba hozzák az értékteremtéssel. A felülvizsgált útmutató a következő három kulcsfontosságú területre összpontosít:

- **8. pont – Nem megszerzett jogok:** Az immateriális javakat érintő ellenőrzött tranzakciókhoz kapcsolódó transzferárazási kérdéseket kezeli, mivel az immateriális javak definíciójuk szerint mobilak, és gyakran nehezen értékelhetők. Az értékes immateriális javak által termelt nyereség helytelen felosztása nagymértékben hozzájárult a báziserózióhoz és a profiteltolódáshoz.
- **9. pont – Kockázatok és tőke:** Ennek a pontnak a keretében végzett munka a kockázatok szerződéses felosztását és az ebből adódó haszon e kockázatokra való felosztását veszi figyelembe, amelyek nem feltétlenül felelnek meg a ténylegesen elvégzett tevékenységeknek. Ezen túlmenően a 9. pont foglalkozik a tőkegazdag multinacionális vállalatcsoporttag által nyújtott finanszírozás megtérülési szintjével, amennyiben ezek a hozamok nem felelnek meg a finanszírozó társaság tevékenységi szintjének.
- **10. pont – Magas kockázatú tranzakciók:** Más, magas kockázatú területekre összpontosít, ideértve az ellenőrzött, kereskedelmileg nem racionális tranzakciókból származó nyereségfelosztások kezelésének lehetőségét, a transzferárazási módszerek olyan célzott alkalmazásának lehetőségét, amely a nyereséget a gazdaságilag legfontosabbaktól vonja el a multinacionális vállalatok tevékenységétől (OECD, 2021).

A tizenegyedik akcióterv a BEPS-szel kapcsolatos adatgyűjtési, és feldolgozási módszerek kifejlesztésére irányuló intézkedéseket tartalmazza. Módszereket dolgozott ki az adóelkerülési magatartások gazdasági és fiskális hatásaira, valamint a BEPS projekt keretében javasolt intézkedések hatására vonatkozó adatok gyűjtésére és elemzésére.

A BEPS projekt 2013-as kezdete óta az adóelkerülési stratégiák negatív fiskális és gazdasági hatásai áll a középpontban. 2015-ben az OECD kutatása szerint a multinacionális vállalatok adóelkerülésének költsége 100 és 240 milliárd dollár között mozgott, ami a globális társasági adóból származó bevétel 4-10%-ának felel meg. A jelentős bevételkiesések mellett a BEPS egyéb kedvezőtlen gazdasági hatásokat is okoz, mint például az adóagresszív multinacionális vállalatok javára billenti a mérleget, súlyosbítja a vállalati adósságra való torzítást, torzítja a rendkívül mobil, immateriális javak elhelyezkedését, és rosszul irányítja a külföldi tőkebefektetéseket. Az adatok és a rendelkezésre álló elemző eszközök minőségének javítása a tizenegyedik alprogram keretében folyó munka révén kulcsfontosságú ahhoz, hogy mérni lehessen az adóelkerülés hatását és a BEPS-intézkedések végrehajtásának e gyakorlatok visszaszorítására gyakorolt hatását.

A tagállamok folyamatosan azon dolgoznak, hogy javítsák a BEPS elemzéséhez elérhető információk minőségét és bővítsék a rendelkezésre álló információk körét. A 2019 januárjában indult társaságiadó-statisztikai adatbázis számos, a BEPS és általában a társasági adó elemzése szempontjából releváns adatot gyűjtött össze. Az adatbázis fejlesztése során az OECD szorosan együttműködött az Inclusive Framework tagjaival és más, részt venni kívánó joghatóságokkal, és ennek eredményeként több mint 100 vállalatról tartalmaz információkat. A társaságiadó-statisztika harmadik kiadása új mutatókat is tartalmaz a kiadásalapú adókedvezmények kis-, és középvállalatokra gyakorolt hatásáról (OECD, 2021).

A tizenkettedik akcióterv az adóalanyi kötelezettség bevezetése. Ajánlásokat ad olyan szabályok kialakítására vonatkozóan, amelyek előírják az adófizetőknek és a tanácsadóknak, hogy nyilvánosságra hozzák az agresszív adótervezési megállapodásokat. Ezek az ajánlások egyensúlyt keresnek az agresszív adótervezési rendszerekkel kapcsolatos korai tájékoztatás iránti igény és aközött a követelményrendszer között, hogy a közzététel megfelelően célzott, végrehajtható legyen, és elkerülje az adófizetőkre nehezedő indokolatlan megfelelési terheket.

Az agresszív adótervezési stratégiákkal kapcsolatos időszerű, átfogó és releváns információk hiánya az egyik legnagyobb kihívás, amellyel az adóhatóságok világszerte szembesülnek. Ezek az

információk elengedhetetlenek ahhoz, hogy a kormányok gyorsan reagálhassanak az adózási kockázatokra tájékozott kockázatértékelés, auditok, illetve jogszabályok vagy rendeletek módosítása révén. Éppen ezért fontos, hogy minden vállalat időben tájékozódjon az agresszív adótervezés által felvetett adózási szabályokról és kockázatokról. A BEPS-kezdeményezés 12. akcióterve ajánlásokat tartalmaz az agresszív adótervezési rendszerek kötelező közzétételi szabályainak kialakítására vonatkozóan, figyelembe véve az adóhatóságok és a vállalkozások adminisztratív és megfelelési költségeit, valamint az ilyen szabályokat végrehajtó országok tapasztalatait (OECD, 2021).

A tizenharmadik tervet szintén a BEPS alappilléreként tartják számon. Ez nem más, mint **az országonkénti jelentési kötelezettség**. Ennek értelmében minden nagy multinacionális vállalatnak országonkénti (country-by-country) jelentést kell készítenie, amely összesített adatokat tartalmazza a bevételek, a nyereség, a befizetett adók és a gazdasági tevékenység globális felosztásáról azon adójogrendszerek között, ahol működik. Ezeket az országonkénti jelentéseket megosztják ezen joghatóságok adóhatóságaival, hogy magas szintű transzferár-, és BEPS-kockázatértékelésekhez használják fel. Erre a szabályra azért volt szükség, mert a társasági adózásra vonatkozó minőségi adatok hiánya jelentős korlátot jelentett az adóelkerülés fiskális és gazdasági hatásainak mérésében, ami megnehezítette a hatóságok számára a kapcsolt vállalkozások közötti tranzakciók transzferár-értékelését, és még jobban megnehezítette az ellenőrzések elvégzését.

A 13. pont tartalmaz egy országonkénti jelentési végrehajtási csomagot, amely mintajogszabályokból áll, amelyeket az országok használhatnak arra, hogy megköveteljék egy vállalatcsoport végső anyavállalatától az országonkénti jelentés benyújtását lakóhelye szerinti joghatóságában, beleértve a biztonsági másolatok benyújtására vonatkozó követelményeket, továbbá tartalmaz három illetékes hatósági megállapodást, amelyek felhasználhatók a jelentések végrehajtásának megkönnyítésére, a következők alapján:

- Többoldalú egyezmény az adóügyi igazgatási segítségnyújtásról
- Kétoldalú adóegyezmények
- Adóügyi információcsere-egyezmények

A 13. pont továbbá azt a követelményt is tartalmazta, hogy a jelentési minimum-szabályozásokat 2020-tól évente felül kell vizsgálni (OECD, 2021). Jelenleg 58 vállalatnak van országonkénti jelentési kötelezettsége, és további 100 vállalat rendelkezik olyan törvényekkel, amelyek bevezetik

a jelentési kötelezettséget. Ezenkívül több, mint 2900 kapcsolat működik a jelentések vállalatok közötti végrehajtására. Ez azt jelenti, hogy lényegében minden, legalább 750 millió eurós konszolidált csoportbevétellel rendelkező multinacionális vállalatnak országonkénti jelentést kell benyújtania (OECD, 2021).

A tizennegyedik pont egy következő alappillér, a vitarendezési eljárások fejlesztésére vonatkozó szabályokat tartalmazza. Ez a sztenderd javítani kívánja a joghatóságok közötti adózási viták rendezését. Az Inclusive Framework joghatóságai kötelezettséget vállaltak arra, hogy a minimális szabványnak való megfelelésüket a szakértők felülvizsgálják és ellenőrzik egy erőteljes szakértői értékelési folyamat révén, amelynek célja a hatékonyság növelése és a kettős adóztatással kapcsolatos viták megoldásának időszerűségének javítása.

Mivel a határokon átnyúló üzleti és nemzetközi munkaerő-mobilitás továbbra is mindennapos a 21. századi globális gazdaságban, időnként elkerülhetetlenül felmerülnek viták azzal kapcsolatban, hogy mely joghatóságok adóztathatják meg, milyen típusú jövedelmeket. Számos vállalat közötti adóegyezmény tartalmaz egy úgynevezett MAP-rendelkezést, amely az ilyen viták megoldására szolgáló eljárást írja elő. Az OECD a nemzeti jog által rendelkezésre álló szokásos jogorvoslati lehetőségektől független mechanizmust biztosít, amelyen keresztül a szerződő államok illetékes hatóságai kölcsönösen elfogadott megállapodás alapján rendezhetik az egyezmény értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos nézeteltéréseket vagy nehézségeket.

Ez a mechanizmus – a kölcsönös megállapodási eljárás – alapvető fontosságú az adószerezések megfelelő alkalmazása és értelmezése szempontjából, különösen annak biztosítása érdekében, hogy az egyezmény előnyeire jogosult adóalanyok egyik Szerződő Állam általi adóztatás alá ne eshessenek, ami nincs összhangban a szerződés feltételeivel. Annak ellenére, hogy ez a rendelkezés széles körben létezik az adóegyezményekben, további erőfeszítésekre van szükség annak biztosítására, hogy elérhető legyen a MAP-hoz, és hogy a MAP-eseteket ésszerű időn belül megoldják és gyorsan végrehajtsák. Ennek céljából dolgozta ki az OECD a BEPS kezdeményezés részeként a 14. alapvetet, mely pont ezen probléma megoldására szolgál.

2015 októberében fogadták el a BEPS minimumszabványt tartalmazó 14. akciótervet, mely 21 elemből és 12 bevált gyakorlatból áll, amelyek a következő négy kulcsterületen értékelik egy joghatóság jogi és adminisztratív keretét:

- Viták megelőzése

- A MAP elérhetősége és hozzáférése
- MAP-ügyek megoldása
- MAP-megállapodások végrehajtása

A 14. pont szakértői értékelési folyamata 2016 végén indult, és 2016-tól kezdődően 82 vállalatot kellett felülvizsgálni. A folyamat két szakaszból áll. Az 1. szakaszban a vállalatok által a 14. szabály végrehajtását értékelik, és ajánlásokat fogalmaznak meg, ahol a joghatóságoknak javítaniuk kell ahhoz, hogy teljes mértékben megfeleljenek a jelen szabályrendszer követelményeinek. Az ajánlások követését a folyamat 2. szakaszában mérik. Napjainkban a 2. szakasz felügyeleti folyamatának eredményei azt mutatják, hogy a vállalatok kézzelfogható előrehaladást mutatnak. A 2. szakaszban eddig áttekintett 60 vállalat esetében sokat javított a teljesítményeken a viták megelőzése, a MAP elérhetősége és hozzáférése, a MAP-ügyek megoldása és a MAP-megállapodások végrehajtása terén (OECD, 2021).

A BEPS-kezdemenyvezés tizenötödik, és egyben utolsó szabálya a Multilaterális instrumentum kidolgozására vonatkozó intézkedéseket tartalmazza. Ez a szabályozás konkrét megoldásokat kínál a kormányok számára a nemzetközi adóegyezményekben rejlő kiskapuk bezárására azáltal, hogy a BEPS projekt eredményeit világszerte kétoldalú adóegyezményekbe ültetik át. Lehetővé teszi a kormányok számára, hogy elfogadott minimumszabályokat hajtsanak végre a szerződésekkel való visszaélés elleni küzdelem és a vitarendezési mechanizmusok javítása érdekében, miközben rugalmasságot biztosítanak az adószerződések konkrét politikáihoz. 2016 novemberében több mint 100 joghatóság zárta le a tárgyalásokat a többoldalú egyezményről az adóalap-erózió és a nyereségeltolódás megelőzését célzó, az adószerződéssel kapcsolatos intézkedések végrehajtásáról, amely gyorsan végrehajtja az adószerződések számos intézkedését a nemzetközi adószabályok frissítése és a multinacionális vállalatok adóelkerülésének lehetőségének csökkentése érdekében. A szabályozás 2018. július 1-jén lépett hatályba, az aláírók között minden kontinensről származó joghatóságok szerepelnek már, és további szereplők is aktívan dolgoznak az aláíráson (OECD, 2021).

A BEPS kezdeményezés tehát 15 alapszabályt tartalmaz, melyből négy akcióterv – hatásosabb fellépés a káros adózási gyakorlattal szemben, egyezményekkel történő visszaélések megakadályozása, országokénti jelentési kötelezettség és vitarendezési eljárások fejlesztése – az alappillért képezi. E kezdeményezés alapja, az Inclusive Framework lehetővé teszi az érdekelt

országoknak, hogy az OECD és a G20-tagokkal együttműködve dolgozzanak ki szabványokat a BEPS-sel kapcsolatos kérdésekben, valamint felülvizsgálják és nyomon kövessék a BEPS-csomag végrehajtását. A 15 akcióterv kidolgozását követően kerülhet sor a digitalizációból eredő adózási kihívások kezelésére, mely ma kulcsfontosságú szakpolitikai kérdés. Az OECD Inclusive Framework, a BEPS akciótervet alapul véve, jelentős előrelépést tett a kétpilléres megközelítés kidolgozásával, és konszenzuson alapuló, hosszú távú megoldást kíván kidolgozni. Ez a kétpilléres megközelítés az, ami globális adóreform néven került a döntéshozók elé, melynek része (második pillére) a globális minimadó bevezetése, és amely 2021 őszen elfogadásra került. A tagállamokban történő bevezetését azonban 2023 elejére tervezik, addig még sok módosítás, visszalépés történhet a javaslatot illetően. Szakértők szerint az elkerülhetetlen, hogy befolyásolja az adórendszereket és a vállalatokra vonatkozó adózást érintő szabályozásokat, de hogy ez milyen formában történik meg, még vitatott.

A magyar adórendszer alakulása

Az adórendszer a fiskális politika része, amely gazdasági hatásokat generál. Az állam feladata az adóhatóság és az adózók között végbemenő folyamatok koordinációja, végrehajtása (Lentner, 2018).

A magyar adórendszer az elmúlt bő egy évtizedben meglehetősen nagy változáson ment keresztül. A 2010-es évek során jelentős, a versenyképesség helyreállítását célzó változtatások történtek a magyar adórendszerben. Ennek fő oka elsősorban az előtte kedvezőtlen adósság- és munkaerőpiaci helyzet volt, illetve az ezt követő intézkedések további célja a külföldi közvetlentőke-beruházás és a munkaerő termelékenység volt. Ezekre a problémákra fókuszálva kezdődött meg hazánkban az adórendszer teljes átreformálása. *„Az adórendszer változásai öt fő területre fókuszáltak: az adóelvonás összesített szintjének csökkentésére, az adóbevételek súlypontjának eltolására a jövedelemtől a fogyasztás felé, a munkajövedelmek adózásának átalakítására a munkavállalás ösztönzése érdekében, a vállalati adók csökkentésére és átalakítására a beruházások ösztönzése érdekében és az adóbeszedés hatékonyságának javítására a valós idejű adatgyűjtések adta lehetőségek kiaknázása révén.”* – olvasható a Pénzügyminisztérium (2021) kiadványában.

Közgazdászok körében már régóta vitatott kérdés, hogy milyen is valójában a jó adórendszer. Adam Smith *Vizsgálódás a nemzetek gazdagságának okairól és természetéről* 1776-ban megjelent tanulmányában leírtak szerint az adórendszer klasszikus alapelvei a következők: legyen igazságos,

az adóalanyoknak képességükhöz és jövedelmükhöz mértén kell hozzájárulniuk az államháztartás fenntartásához, továbbá legyen egyértelmű, a mindenkori adójogszabályok legyenek konkrétan, egyszerűen és pontosan megfogalmazva. A harmadik alapelv a kényelmességet mondja ki, azaz, hogy az adófizetés az állampolgároknak a lehető legkisebb kockázattal és tranzakciós költséggel járjon.

Adam Smith fontosnak tartotta kiemelni azt is, hogy az adórendszer legyen gazdaságos és lehetőleg olcsó, azaz az adóalanyokat legkevésbé terhelje az adófizetési kötelezettség, ezáltal a minimumra szorítva az állam számára a tranzakciós költségeket. Meghatározó szempont az adórendszer kiépítésében, hogy az adó és maga az adózás arra ösztönözze az adóalanyokat, hogy a gazdasági teljesítményüket, így az adóalapjukat növeljék, ahelyett, hogy csökkentik a teljesítményüket (Lentner, 2018).

Természetesen azóta sokat változott a világ, a közgazdaságtan tudománya és ezzel együtt az adórendszer, adózási jogszabályok is. Bár az Adam Smith által felállított alapvető elvek azóta is érvényben vannak, a szakértők azóta számos ponttal egészítették ki ezeket azokat, reagálva a rohamosan változó környezetre. Ilyen új szabály többek között a létminimum adómentessége, mely *„a XIX. század végén Nyugat-Európában jelent meg, és erkölcsi, gazdasági okokra visszavezethetően azt fogalmazza meg, hogy az adóalanyok életviteléhez szükséges alapvető összeget, vagyonelemeket ne terhelje adó.”* (Lentner, 2018). Ez az elv azonban számos kérdést vet fel, és a szakértők körében meglehetősen sok vitára adhat okot.

Figyelembe kell venni a természetes személyek aktuális élethelyzetét, annak lehetőségét, hogy esetlegesen nem képes eleget tenni adófizetési kötelezettségeinek. Ennek vizsgálata és megállapítása azonban nehéz és összetett szakértelmet igényel. Még vitatottabb és bonyolultabb kérdés azonban a gazdasági társaságok ellehetetlenülésének megítélése, és joggal felvethető, hogy egy esetleges gazdasági csődhelyzet hogyan érintheti az adófizetési kötelezettséget, egyáltalán érvényesülhet-e a létminimum adómentességének elve. Bármilyen esetleges csődhelyzet, legyen az akár vállalati szinten vagy adófizető alkalmazottak szintjén bekövetkező változás, a fiskális politika és az adójogszabályok teljes átreformálására kényszeríti a döntéshozókat.

Örök vitatéma, hogy igazságos-e különböző élethelyzetekre, társadalmi csoportokra ugyanazokat a szabályokat alkalmazni – ugyanis ez rögtön megdöntené az Adam Smith által megállapított egyik legfontosabb alapelvet: az igazságosságot. További problémát vet fel, hogy nem szabható ki

minden adónemre, hiszen a fogyasztási adóknál körülményes bevezetni, a vagyoadóknál drága, így legfeljebb a személyi jövedelemadónál kerülhetne szóba. Vitát generálhat az is, hogy vajon mennyire igazságos, ha az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők mentesülnek az adófizetési kötelezettség alól, hiszen így sérülne a közteherviselés elve. Többek között számos országban a fent említett okok miatt nem érvényesülhet a létminimum mentességének elve, így Magyarországon sem.

A létminimum adómentességénél erősebb alapelv a semlegesség, mely alapján az adókat úgy kell meghatározni, hogy az az adórendszer változásai ne befolyásolják az adóalanyokat gazdasági, üzleti döntéseikben. Fontos, hogy az adórendszer ne terhelje az adófizetőket adminisztrációs teherrel és plusz költséggel, a lényeg, hogy minden adóalany számára azonos elbírálást nyújtson. *„További alapszabály a mai modern adórendszer kialakításában a konfiskatórius (elkobzó) jellegű adóztatás és a visszamenő hatályú jogalkotás tilalma. Az elkobzó jellegű adóztatás azt jelenti, hogy az adóztató közhatalom olyan mértékű adókat, illetve együttes adóterhelést alkalmaz, amely ellehetetleníti az adóalanyok életfeltételeit. Az elvonásnak nem kell feltétlenül az adóalany egész vagyonára kiterjednie, elegendő egyes jövedelmeire, bevételeire vonatkozó alkalmazása (Lentner, 2018).”*

Az említett régi és modern alapelvekre épül leginkább a magyar adórendszer is. Az Adó Online és a Jalsovszky Ügyvédi Iroda (2021) cikke alapján jelenleg 52 adónemet különböztethetünk meg Magyarországon (3. ábra): vállalati nyereségeket terhelő adók, jövedelmet terhelő adók, a fogyasztási, a vagyoni, illetve különféle tranzakciókat terhelő adók (Pénzügyminisztérium, 2021).

Magyarországon 2021-ben hatályban lévő 52 adónem

1	A forgalmazó és a befektetési alap különadója	27	Kisvállalati adó (KIVA)
2	Általános forgalmi adó	28	Környezetterhelési díj
3	Bányajáradék	29	Környezetvédelmi termékdíj
4	Bevándorlási különadó	30	Közművezetékek adója
5	Biztosítási adó	31	Magánszemélyek kommunális adója
6	Cégautóadó	32	Népegészségügyi termékadó (NETA)
7	Ebrendészeti hozzájárulás	33	Nukleáris hozzájárulás
8	Egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (EKHO)	34	Pénzügyi szervezetek különadója
9	Élelmiszerlánc-felügyeleti díj	35	Pénzügyi tranzakciós illeték
10	Energiaellátók jövedelemadója (Robin Hood adó)	36	Regisztrációs adó
11	Építményadó	37	Rehabilitációs hozzájárulás
12	Erdővédelmi járulék	38	Reklámadó
13	Földvédelmi járulék	39	Reprográfiai és üres hordozó jogdíj
14	Háztartási munka regisztrációs díja	40	Szakképzési hozzájárulás
15	Helyi iparüzési adó (HIPA)	41	Személyi jövedelemadó (szja)
16	Hulladéklerakási járulék	42	Szerencsejáték felügyeleti díj
17	Gépjárműadó	43	Szociális hozzájárulási adó (szochó)
18	Gyógyszerforgalmazók különadói	44	Táppénz-hozzájárulás
19	Idegenforgalmi adó	45	Társasági adó (tao)
20	Illeték	46	Távközlési adó
21	Innovációs járulék	47	TB járulék (bizonyos ellátások esetén nyugdíjjárulék)
22	Játékadó	48	Telekadó
23	Jövedéki adó	49	Települési adó
24	Kamarai hozzájárulás	50	Turizmusfejlesztési hozzájárulás
25	Kisadózó vállalkozások tételes adója (KATA)	51	Vám
26	Kiskereskedelmi adó	52	Vízkezelési járulék

Forrás: Adó Online (2021) cikke alapján, saját ábra

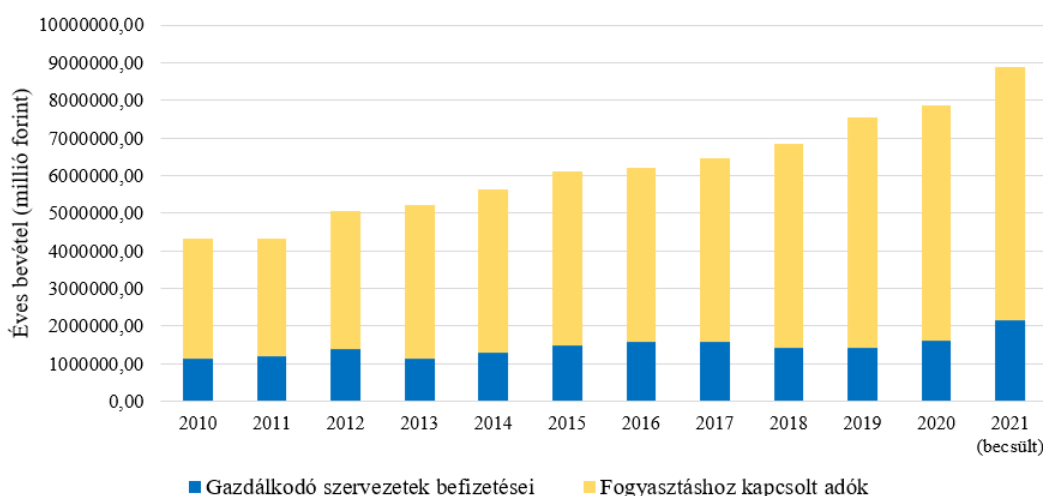
Az adórendszer összetettsége, a bekövetkezett változások és az adó mértéke nem elsődleges szempont a letelepedési szándékukat fontolgató befektetők számára. „Az adóversenyben az adószabályozás kiszámíthatósága, következetessége és stabilitása épp olyan fontos szempont, mint az effektív adókulcsok. Ha a fogadó országban a magasabb társasági adó-teher erős és fejlett infrastruktúrával, korszerű közszolgáltatási rendszerrel és versenyképes munkaerővel társul, nemhogy elriassza, hanem mágnesként vonzza a befektetőket.” (Nagy, 2017). A Magyarországon befektető, és letelepedett multinacionális vállalatokra vonatkozó adózási szabályozásokról, és az őket érintő kedvezményekről dolgozatom egy későbbi alfejezetében lesz szó részletesebben.

Az állam és a piac viszonya mindig hatással van a nemzetgazdaság teljesítőképességére, és eredményességére. A közszféra és a magánszféra közötti kapcsolat alapján több modell azonosítható (kooperatív és nem kooperatív modell), amelyek közül az lehet a legsikeresebb, amely az állampolgárokkal, a vállalati szektorral, a bankokkal – egyszóval az adófizetőkkel – képes kooperatív kapcsolatot létesíteni. Az adórendszerben végrehajtott változások azért támogatják egyidejűleg a gazdasági növekedést és a költségvetési egyensúlyt, mert a felek közötti kooperációt

célozták meg (Lentner, 2018). A munkát terhelő adókról a fogyasztási adókra helyeződött át a hangsúly (4. ábra), ösztönözve ezzel a munkavállalást és megakadályozza, hogy az adórendszer visszafogja a gazdasági növekedést. Gazdálkodó szervezetek befizetéseire sorolhatjuk többek között a társasági adót, a hitelintézeti járadékot, a cégautóadót, az energiaellátók jövedelemadóit, az egyszerűsített vállalkozói adót, közműadót, kiskereskedelmi adót és egyéb központosított bevételeket. A fogyasztáshoz kapcsolódó adók az általános forgalmi adó, jövedéki adó, regisztrációs adót, távközlési adót, turizmusfejlesztési hozzájárulás, pénzügyi tranzakciós illeték és a biztosítási adó (Központi Statisztikai Hivatal, 2021).

4. ábra

Az egyes adótípusokból származó bevételek alakulása Magyarországon (2010 - 2021)

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (2021) adatai alapján, saját ábra

Mindezek mellett 2021 év elején életbe lépett egy fontos változás a társasági adó viszonylatában is, miszerint „Társasági adót kell fizetniük bizonyos magyar megrendelőknek nyújtott szolgáltatások után az országban jelen nem lévő külföldi vállalkozásoknak – derül ki a társaságiadó-szabályozás 2021. január 1-jétől hatályos rendelkezéséből.” (Deloitte, 2021)

De mit is jelent ez pontosan? A társasági adó szempontjából egy külföldi személynek szolgáltatási telephelye (úgynevezett „service permanent establishment”) keletkezik Magyarországon, ha az országban tartózkodó természetes személyen keresztül egy éven belül legalább 183 napig elérhető szolgáltatást nyújt. Ebben az esetben nem számít, hogy a szolgáltatást végző természetes személy

a külföldi vállalkozás munkavállalója vagy alvállalkozó, illetve az sem feltétel, hogy a tevékenysége meghatározott helyen történjen.

Ha egy külföldi személy telephellyel rendelkezik Magyarországon, az onnan származó jövedelmet adófizetési kötelezettség terheli. Azonban, mivel egy magyar telephely és a külföldi központja adózási szempontból kapcsolt vállalkozásnak minősülnek, a Magyarországon adóztatott jövedelem megállapítása során az úgynevezett transzferár-szabályokat is alkalmazni kell annak érdekében, hogy a kettős adóztatást elkerüljék.

A Magyarország által kötött multilaterális, kettős adóztatást elkerülésére vonatkozó egyezmények felülírhatják az új szabályok alkalmazását. Ezáltal, nem keletkezik magyarországi adókötelezettség, ha a megkötött kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmény nem tartalmazza a szolgáltatásnyújtás miatti telephelyre vonatkozó szabályozásokat. Azok az egyezmények esetében azonban, amelyek elismerik a „service permanent establishment”-et, nem kerülhető el az adókötelezettség egyik országban sem. Hazánk egyezményeinek nagy része még nem tartalmazza ezt a rendelkezést, de a többek között Kínával és Romániával kötött megállapodások már igen (Deloitte, 2021). A globális minimumadó szempontjából fontos, hogy ezek a szabályozások az érintett vállalatokra nézve hazánkban is bevezetésre kerüljenek, annak érdekében, hogy a vállalatok elkerüljék a kettős adóztatást.

Adópolitika a koronavírus-járvány tükrében

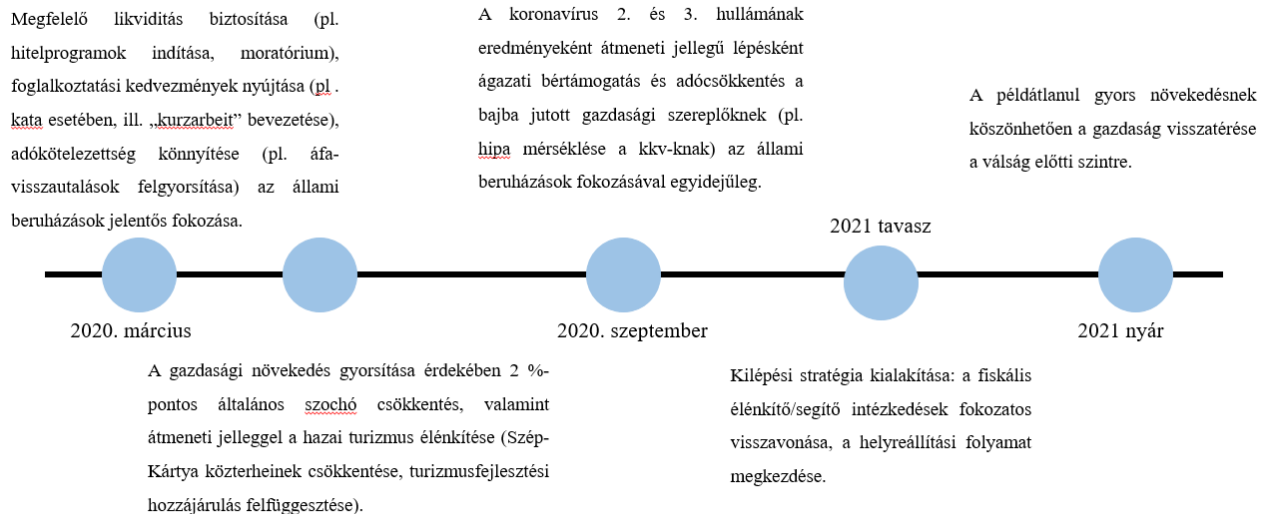
„2020 óta, a Covid-19 járvány hatására meghatározó változások jelentkeztek a magyar gazdaságban, vele együtt pedig az adórendszer reformjai is szükségessé váltak (Magyarország Kormánya, 2021)”. Ezért a válságkezelő intézkedések részeként a Magyar Kormány olyan intézkedéseket vezet be, melyeknek a célja elsősorban ezen területek védelme. Ehhez olyan eszközöket használnak, mint a munkát terhelő adók csökkentése (ami korábban, az 1. ábrán is látható, hogy megvalósulni látszik), az adózásra vonatkozó szabályok, és az ezzel járó adminisztráció leegyszerűsítése, kevesebb adó és hatékonyabb ösztönzőrendszer, minél versenyképesebb adózási rendszer a nemzetközi adózásban is, illetve a tisztességtelen, jogsértő magatartást tanúsítók kiszűrése.

A hónapok elteltével a koronavírus egyre inkább elhatalmasodott hazánkban, és nem csak egészségügyi kockázattal fenyegetett. Egyre inkább befolyásolta a gazdaság működését (leginkább negatív irányba). Erre a kormány szinte azonnal válaszolva olyan gazdaságvédelmi akcióttervet

dolgozott ki, mellyel arra törekedett, hogy minél inkább megóvja a gazdaságot, de főként a gazdaság fő mozgatórugóit, a multinacionális vállalatokat (5. ábra).

5. ábra

A koronavírus-járványra adott gazdaságpolitikai válaszok

Forrás: Pénzügyminisztérium (2021) sajtóanyaga alapján, saját ábra

Az adócsomag kapcsán beszélhetünk többek között a globális minimumadó bevezetéséről is, ami tulajdonképpen besorolható a válságkezelő intézkedések közé is – bár nem feltétlen annak következtében kezdődtek meg a tárgyalások, de a folyamatot mindenképp felgyorsította. Már most tapasztalható, hogy jelentős változások mennek végbe a magyar adórendszerben. Különböző adózási intézkedések, támogatások, adómentességek – melyek elsősorban a vállalkozások pénzügyi és adóadminisztrációs terheit szándékoznak csökkenteni – által tervezik elérni, hogy a vállalati szektor a legkevésbé érezze meg a válsághelyzetet. A jövőévi adócsomag kapcsán beszélhetünk többek között a globális minimumadó bevezetéséről is, ami tulajdonképpen besorolható a válságkezelő intézkedések közé is – bár nem feltétlen annak következtében kezdődtek meg a tárgyalások, de a folyamatot mindenképp felgyorsította.

Már most tapasztalható, hogy jelentős változások mennek végbe a magyar adórendszerben. Különböző adózási intézkedések, támogatások, adómentességek – melyek elsősorban a vállalkozások pénzügyi és adóadminisztrációs terheit szándékoznak csökkenteni – által tervezik

elérni, hogy a vállalati szektor a legkevésbé érezze meg a válsághelyzetet. Azt, hogy milyen adózási szabályok vonatkoznak a hazánkban jelenlévő multinacionális vállalatokra, milyen további változások mennek végbe az adórendszerben a befektetésösztönzés céljából, és a Magyar Kormány erre milyen eszközöket alkalmaz, dolgozatom további alfejezeteiben elemzem részletesen.

A multinacionális vállalatok adózása Magyarországon

A multinacionális vállalatok adózása globális szinten is egy olyan kutatási terület, mellyel több tudományág is foglalkozik, úgy, mint a közgazdaságtan, a pénzügy vagy a számvitel. Rendkívül bonyolult rendszer, a kutatók is igyekeznek megérteni, hogy milyen szerepet is játszik valójában az adózás a multinacionális vállalatok életében, és hogyan is néz ki a gyakorlatban (L. Blouin, 2012). A szakirodalmak alátámasztják, hogy az egyes tagállamok adókönyvezete befolyásolja a külföldi közvetlentőke befektetést.

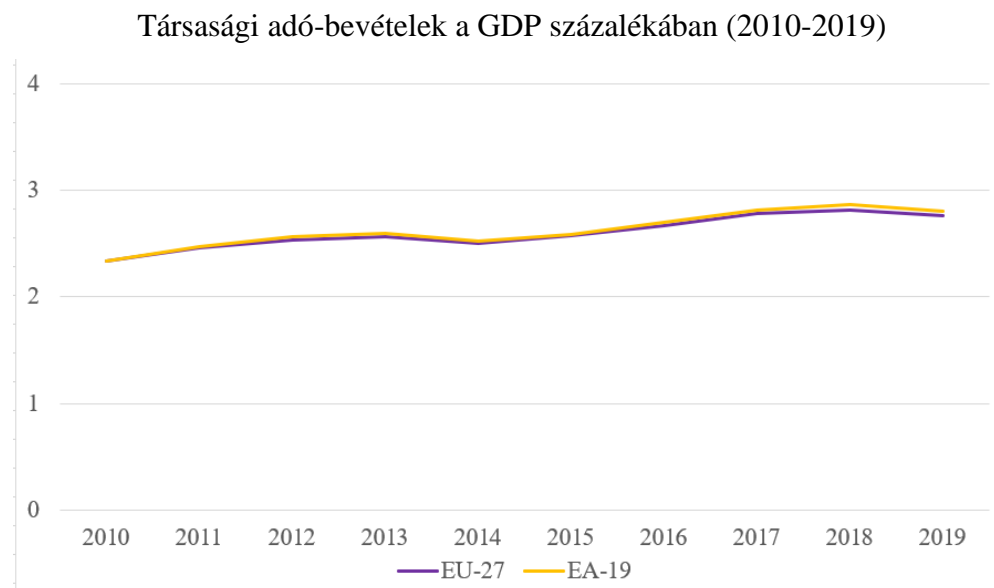
A tőke egyre szabadabb áramlása lehetőséget nyújtott a céghálózatokon belüli, határon átnyúló, gyors, kiterjedt tőkeátcsoportosításra. Ezáltal nagymértékben megnövekedett a multinacionális vállalatok aktivitása a szervezeti és adóoptimalizálás területén, melynek következtében speciális célú vállalatokat, holdingot alapítottak, amelyen keresztül újraoszthatták a hálózaton belül keletkezett jövedelmüket. E vállalatok arra törekednek, hogy eszközeiket és profitjukat a számukra kedvezőbb adózású helyszínen működő leányvállalathoz csoportosítsák át.

A multinacionális cégek kihasználják az egyes országokban tapasztalható különbségeket, melyek többnyire a pénzügyi szabályozásában és az adószintekben mutatkozik meg, és sokuknak, a különbségekből fakadó előnyöket kihasználva, jellemzően offshore térségekben vagy adóparadicsomokban van a székhelyük. Már az 1980-as évek kezdetétől számos multinacionális vállalat alkalmazott olyan technikákat, melyekkel lehetősége volt jelentősen csökkenteni az adó mértékét. *„Ilyen például 'holland szendvics (Dutch sandwich)' mechanizmus, mely lényegében azt jelentette, hogy a külföldi beruházás megvalósításakor egy holland leányvállalatot iktattak be a küldő és a fogadó ország közé, melynek következtében a befektető vállalat jelentősen mérsékelhette a fogadó országban az osztalék után fizetendő adóját. A 'dupla írnek (double Irish)' nevezett konstrukcióval a multinacionális vállalatok számottevően csökkenthették nyereségadójukat. Ebben az esetben a magasabb adószinttel rendelkező országból az alacsonyabb adókkal rendelkező országba transzferálták a nyereséget.”* (Antalóczy és Sass, 2014)

Az Egyesült Államokban lévő szoftvervállalatok, mint az az Apple, az Adobe, a Facebook, a Microsoft, az Oracle, a Yahoo hamar kihasználták ezt a lehetőséget, de más USA-központú termelővállalatok is, mint a gyógyszeripari Eli Lilly és a Pfizer, a General Electric és az IBM is ezt a technikát alkalmazva csökkentik jelentősen fizetendő adójukat. A Nemzetközi Valutaalap szakértői megállapítása alapján, valószínűleg a fenti mechanizmusoknak köszönhetően egyes országokban jelentősen megnőtt a külföldi közvetlentőke-beáramlás. Ezek a jellemzően offshore régiók vagy adóparadicsomok a külföldi befektetőket kedvezően érintő adó-, illetve pénzügyi szabályozást alkalmaztak (Antalóczy és Sass, 2014). Bár nem ez az egyetlen befolyásoló tényező, de amennyiben minden más feltétel hasonló, akkor van szerepe a beruházási döntések meghozatalában annak, hogy milyen adókörnyezetbe kerülnek, és milyen adózási szabályok vonatkoznak az egyes vállalatokra.

Az adónemek közül a vállalati nyereségadók (társasági adó) reagálnak a legerősebben az adókulcsok változásaira és a különböző befektetésösztönző intézkedésekre. Ennek oka a beruházások és az adóalapok jelentős rugalmassága. Ebből kifolyólag, mint az a 6. ábrán is látható, a vállalati nyereségadók hosszú távú Laffer-görbéje viszonylag lapos az Európai Unióban és az Eurózónában egyaránt, azaz az adókulcs emeléséből hosszú távon összességében meglehetősen kevés többletbevétel vagy rosszabb esetben egyenesen bevételecsökkenés származik (Pénzügyminisztérium, 2021).

A magasabb társasági adókulcs nem csak akkor nem eredményez automatikusan többletbevételt, ha a többi adónemre gyakorolt negatív hatással van; a magasabb névleges társasági adókulcs jellemzően nem jelent arányosan több adóbevételt. Ennek oka a Laffer-görbe hatás mellett az is, hogy a bevételeket a szabályozások erőteljesen befolyásolják. A nyereségadók a beruházások visszafogása révén gátolják a termelékenység növekedését, hiszen – a fogyasztási adókkal szemben – az adózott jövedelem befektetésével keletkező hozamokat újra megadóztatják. Ebből következik, hogy a jelenlegi fogyasztás adóterhe alacsonyabb a jövőbeli fogyasztás adóterhénél, ami torzítja a beruházási döntési folyamatokat (Pénzügyminisztérium, 2021).

Forrás: Európai Bizottság (2021) adatai alapján, saját ábra

Megnehezíti a szabályalkotást, hogy a vállalkozás vagyonának értékelésében meglehetősen sok a bizonytalanság, ezért reális értékelés csak a számviteli szabályok rugalmassága mellett biztosítható, ami ugyanakkor adóoptimalizálási lehetőségekre vezet. A társasági adó szabályok viszont különböznek a számviteli szabályoktól, ami még tovább bonyolítja a szabályozást. Nehézségeket jelent továbbá az is, hogy minden ország egymástól nagymértékben eltérő módon határozza meg az adó alapját és adózási szabályait, aminek nyomán a kettős adóztatás és a kettős nem adóztatás problémája egyaránt felmerülhet. Egy további probléma, hogy a társasági adók jellemzően nem semlegesek a vállalatok szerkezetére nézve, illetve nem követi az inflációt sem (Pénzügyminisztérium, 2021). Elmondható tehát a társasági adóról, hogy rendkívül torz képet mutat nem csak a gazdaságra nézve, de a beruházási döntések tekintetében is. Éppen ezért hozták meg azt a döntést a G7 országok, hogy a globális adóreform kapcsán nem csak a társasági adót veszik figyelembe az adóteher számításánál, hanem más adónemeket is, többek között a helyi iparüzési adót is. Hogy hogyan is működik a rendszer a gyakorlatban, dolgozatomban egy későbbi alfejezetemben elemzem részletesen.

A KUTATÁS MÓDSZERTANA ÉS EREDMÉNYEI

A kutatás célja

A dolgozatom és kutatásom fő célja, ami egyben a hipotézisem is, hogy elemezzem a globális minimumadó működését, célját, és megvizsgáljam, hogy bevezetése hogyan hat a magyar gazdaságra, adórendszerre, a multinacionális vállalatok adózására, továbbá a külföldi közvetlentőke-beruházások ösztönzésére.

Mivel ez egy aktuális téma és kevésbé ismert, és kevés kutatás is található a témában. Ezért is tartom fontosnak, hogy megismerjük a gazdasági élet egy meghatározó döntési mechanizmusát, melynek bevezetése esetlegesen nagy hatással lehet a gazdaságra és a vállalatokra. A kutatás során olyan kérdések merültek fel, minthogy honnan indult a globális minimumadó-kezdemenyezés? Milyen hatásai lesznek a globális minimumadó bevezetésének a magyar adórendszerre és a globális adóreformban érintett multinacionális vállalatokra? Lehet-e egy ilyen, adózást érintő kezdeményezés hatással a külföldi közvetlentőke befektetésekre? Milyen motivációi vannak az befektetőknek? Befolyásolhatja őket ez a döntés? Lehet-e hatással a döntés Magyarország versenyképességére? Mi a magyar gazdaság versenyképességének fő mozgatórugója?

A globális adóreform hatásai a magyar multinacionális vállalatokra

A globális adóreform gondolata tehát a BEPS-szabályozásból kiinduló kezdeményezés, mely egyrészt arra a fő problémára történő válaszlépés, hogy a technológiai fejlődés hatására legnagyobb digitális vállalatok, mint a Facebook, Google vagy az Amazon fizikai jelenlét nélkül nyújtottak szolgáltatásokat olyan országokban, ahol nem rendelkeztek telephellyel, és ott nem adóznak, viszont az emberek adatainak hozzáféréssel végezheték tevékenységeiket. A másik probléma pedig az volt, hogy ezek az országok, melyekben a digitális vállalatok jelenlét nélküli tevékenységet folytatnak, alacsonyabb társasági adókulcsot vezettek be. Ez egyes országokat, mint például Magyarországot arra kényszerítette, hogy csökkentsék a társasági adókulcsot, ami viszont olyan országoknak, mint Franciaország vagy Németország, egyáltalán nem kedvezett. Tehát, a globális minimumadó-reform tulajdonképpen a társasági adókulcs egységesítése céljából jött létre.

Az első pillér keretein belül a nyereség egy részét csoportosítják át a felhasználóhoz vagy olyan országokba, ahol alacsonyabb az adóteher. Ezzel kezelik azokat az aggodalmakat, amelyek szerint a vállalkozások értéket termelnek a piaci joghatóságokból (különösen a fogyasztókkal való interakció és a felhasználói adatokhoz való hozzáférés révén), de a kapcsolódó bevételre minimális adót fizetnek a jelenlegi szabályok szerint megkövetelt fizikai kapcsolat hiánya miatt. A második pillér a globális minimumadó bevezetése, amelynek célja a nyereség kizárólag az adózási eredmények alapján történő átcsoportosításának ösztönzése. A befelé irányuló befektetések vonzásáért versengő országok adókedvezményeket vagy alacsonyabb adózási rendszereket kínálhatnak. Ezen túlmenően a hazai adószabályok közötti különbségek lehetőséget teremthetnek a multinacionális vállalatok számára (különösen azok számára, amelyek jelentős értéket és hasznot húznak az immateriális javakból), hogy bevételeiket és nyereségüket ezen alacsony adózási területekre helyezték át. Ez akár tisztességtelen adóversenyt idézhet elő, mely ronthatja egyes országok és vállalatok versenyképességét (KPMG, 2021).

A megállapodás szerint a szabályozás a 750 millió eurós árbevétel fölötti multinacionális vállalatokra fog vonatkozni, de az államok szabadon alkalmazhatják alacsonyabb küszöb mellett is. Ez azt jelenti, hogy a későbbiekben akár a kis- és középvállalatoknál is bevezetésre kerülhet a minimum, 15%-os effektív adókulcs bevezetése, mely arra kényszeríti majd a vállalatokat, hogy abban az országban legyen adófizetési kötelezettségük, melyben tevékenységeit ténylegesen folytatja. A szabályozás értelmében, 2021 decemberében tették közzé az Európai Unió azon szabályozását is, amely kimondja, hogy a nagyobb cégcsoportok kötelesek nyilvánosságra hozni pénzügyi és adózási adatait. A hatályba lépést követően 2023 júniusáig a tagállamok kötelesek az adott irányelv rendelkezéseit a hazai jogrendszerükbe bevezetni. E intézkedés célja, hogy a nagyobb átláthatóság hatékony visszatartó erőt jelentsen az agresszív adótervezési struktúrák létrehozása ellen.

„A kötelezően publikálásra kerülő adatok tartalma, hasonlóan a már működő országokéi jelentések (CbCR) adattartalmához, kiterjed az üzleti tevékenységre, a teljes munkaidős foglalkoztatottak számára, az adózás előtti eredményre, az elért bevételre, az adott évre megállapított jövedelemadóra, illetve a megfizetett nyereségadóra. A fenti adatokat országokéi bontásban kell szerepeltetni minden uniós tagállam, illetve olyan állam tekintetében, amely szerepel az EU adózási szempontból összeállított „fekete” vagy „szürke” listáján. Minden más adatot összevontan kell közzétenni. Az országokéi adatokat az érintett adóév utolsó napjától

számított 12 hónapon belül kell nyilvánosságra hozni az érintett társaságok honlapján vagy az érintett tagállamok cégnyilvántartásán keresztül, és azoknak utána még évekig elérhetőnek kell maradniuk az érdeklődők számára. A tagállamok kötelesek ezeket a szabályokat a 2024. június 22-én vagy azt követően kezdődő pénzügyi évekre alkalmazni.” (Deloitte, 2022)

Kutatásom alapján az öt legnagyobb nettó árbevétellel rendelkező vállalat Magyarországon a következő (2020-as adatok alapján):

2. táblázat

Az öt legnagyobb nettó árbevétellel rendelkező multinacionális vállalat Magyarországon (2020)

	Nettó árbevétel forintban (2020)	Nettó árbevétel euróban (2020)
Audi Hungaria Zrt.	2 744 911 920 000 Ft	7 517 628 900 €
Mol Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.	1 457 392 980 000 Ft	3 991 436 030 €
Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft.	1 245 757 570 000 Ft	3 411 819 260 €
Samsung Electronics Magyar Zrt.	998 004 030 000 Ft	2 733 284 100 €
Magyar Telekom Távközlési Nyrt.	524 131 009 000 Ft	1 435 464 060 €

Forrás: Céginformáció (2020)

Nagy valószínűséggel mindegyik vállalatot érinteni fogja a globális minimumadóra vonatkozó szabályozás, hiszen az éves nettó árbevételük elérte, és jóval meg is haladt a 750 millió eurós határt. Az, hogy mindez milyen hatással lesz a vállalatok árbevételére, mennyi többletadót jelent nekik a jövőben, és mennyire befolyásolja a külföldi tőkeáramlást, még képlékeny, és jelenleg kevés adat áll rendelkezésünkre.

Egyes szakértők szerint az adóreform akár növelheti is egy ország versenyképességét, hiszen ösztönözné a külföldi-közvetlentőkebefektetéseket (FDI). Emmanuelle Deglaire, az EDHEC Business School adóprofesszora szerint a globális minimális társasági adó „adósemlegességet” teremtene, és csökkentené a multinacionális vállalatok nyereségátcsoportosítására való ösztönzését. Pascal Saint-Amans, az OECD adópolitikai és adóigazgatási vezetője pedig azt állítja, hogy az adóparadicsomok és az alacsony adózású rendszerek felszámolása előnyös lenne az FDI forrás- és rezidens országai számára egyaránt. Omri Marian, a Kaliforniai Egyetem jogászprofesszora pedig állítja, hogy az adóreform sikeres végrehajtása a multinacionális vállalatok adózott nyereségének csökkenéséhez vezetne, de nem valószínű, hogy ez visszafogja a beruházási

terveket. *„Ha bevezetik, nem hiszem, hogy a globális minimumadó visszaszorítaná a reálbefektetéseket, hanem azokat a vállalatokat célozza meg, amelyek immateriális nyereségüket alacsony adózású joghatóságokba helyezik át. Azok a vállalatok, amelyeket ezek a javaslatok érintenek, annyira nyereségesek, hogy kétlem, hogy ennek érezhető hatása lenne a határokon átnyúló befektetésekre.”* – olvasható a FDI Intelligence (2021) honlapján.

Az OECD országait akadályozhatja a globális minimumadó, a bevezetését követően nagymértékű versenyelőnyre tehet szert a világ többi vezető gazdasági nagyhatalma az OECD-tagállamokkal szemben, mely a későbbiekben nehezen lesz behozható. Az OECD javaslatát ezért úgy módosították, hogy a szabályok egyelőre nem vonatkoznának az anyavállalatokra, az uniós szabályok azonban erre nem adnak lehetőséget, így az EU-n belül szigorúbbak lesznek a minimumadó szabályai, mint a világ többi részén. *„Emellett sokan már most abban gondolkodnak, hogy a korábbi adókedvezményeiket milyen támogatásokkal tudnák helyettesíteni; az EU-n belül azonban ezekre az állami támogatásokra is sokkal több megkötés vonatkozik. Így, míg például egy amerikai vagy kínai vállalatcsoport az anyaországban továbbra is korlátozás nélkül kaphat majd jelentős adókedvezményeket többek között a K+F tevékenységére, egy európai vállalat esetében erre nem lesz lehetőség. Hosszú távon a minimumadó jelentős versenyhátrányt, lemaradást a fejlesztésekben és végül a költségvetési bevételekben is nagy visszaesést hoz Európának.”* (Adó Online, 2021).

A társasági nyereségadó, amire a globális minimumadó vonatkozik, a vállalkozások adóterheinek csak egy részét teszi ki. Egy cégnek ugyanis többféle adófizetési kötelezettsége van: forgalmi adó, a munkabér után fizetendő különféle terhek, illeték, helyi iparüzési adó. Mindezekből a G7 országok egyet választottak ki, éppen azt, amelyik a legjobban akadályozza a növekedést, az összes többire ugyanakkor nem koncentrálnak, ezáltal a romolhat az adórendszerek és a hazai multinacionális vállalatok versenyképessége is (Adó Online, 2021). Többek között a fent említett indokok és a nem egyértelműen lefektetett szabályok miatt, számos ország – köztük Magyarország is – elzárkózott a globális adóreform bevezetésétől, hiszen veszélyeztetheti a multinacionális vállalatok és az országok versenyképességét az FDI befektetések tekintetében. Jelenleg sem teljesen egyértelműek a szabályok, de már belekerültek a javaslatcsomagba olyan szabályok, melyek biztosítanak bizonyos kedvezményeket, mint például a substance based carve-out is. Ezeket a mentességeket kérve és megkapva már a kezdetben ellenző államok is elfogadták a

javaslatot, cserébe biztosítva, hogy nem adóelkerülés céljából végeznek bizonyos tevékenységet az adott országban.

De hogy mit is jelent tulajdonképpen az adóreform a multinacionális vállalatokra nézve? Milyen adókat érint? Milyen szabályok fognak vonatkozni a vállalatokra? Reich András (2021) szerint „*A globális minimumadó mindenképpen bevezetésre kerül, ez nem kérdés. Jelen esetben jövedelemadóról beszélünk, ami a Magyarországon elért jövedelmet terheli. A kezdeményezés értelmében ennek a jövedelemadónak kell elérnie a nettó jövedelem (tisztta nyereség) 15%-át. Mi a jövedelemadó? Magyarországon a társasági adó és a helyi iparüzési adó (ami utóbbi az árbevétel-közvetett szolgáltatások-anyagköltség-eladott áruk beszerzési értéke) is jövedelemadó. Az innovációs járulékot is ugyanarra az alapra vetik ki, mint az iparüzési adót, de a nevéből is adódik, hogy ez egy járulék, tehát nem biztos, hogy beszámítható, mint adó, de erről még folynak tárgyalások. A helyi iparüzési adó biztosan bekerül ebbe a csomagba, illetve előfordulhat, hogy más adónemeket is figyelembe vesznek majd (például Robin Hood adó). A probléma ott kezdődne, hogy sok cég magasabb helyi iparüzési adót fizet, mint amennyi a társasági adó, mert előbbit tulajdonképpen az árrésre vetik ki (gross margin). Tehát ezt akkor is fizetni kell, ha társasági adóban veszteséges a cég.*

Kedvezményekre is lesz lehetőség természetesen, azonban amennyiben az adókulcs nem éri el a könyv szerinti jövedelem 15%-át, akkor a különbözetet a saját országában be kell fizetni. A digitális vállalatoknál nem beszélhetünk kedvezményekről, ott ténylegesen 15% lesz az adókulcs. Vannak olyan vállalatok, akiknek Magyarország adókedvezményt adott a beruházásokra, ezáltal még tovább csökken az effektív adókulcs. Tehát ez is azt jelenti, hogy minimális plusz adóterhet fog jelenteni azokra a vállalatokra nézve, akiket ez érint, hiszen a különbözetet itt is meg kell fizetni.”

A szakértők kiemelik, hogy minden bizonnyal történelmi mérföldkőnek számít az adóreform, hiszen a nemzetközi adózásban közel 140 ország társaságiadó-szabályainak összehangolására van szükség, ezáltal egy globálisan összehangolt társasági adórendszer alapjait teremti meg. Azonban fontos kiemelni, hogy a 2023. január 1-jétől bevezetett adóreform Magyarországon várhatóan 20-160 milliárd forinttal növekednek a magyar multinacionális cégek adóterhei (Világgazdaság, 2022). Fontos azonban azt is kiemelni, hogy Magyarországon a globális minimumadó körülbelül két-háromezer vállalatot fog érinteni, vagyis a globálisan működő nagyvállalatok hazai leányvállalatait. Ez azt jelenti, hogy a KKV szektorba tartozó cégek többségének az adóreform

semmilyen változást nem fog jelenteni, számukra megmaradhat a kilencszázalékos társasági adó. Mivel azonban pont az érintett vállalatok alkotják a magyar gazdaság alapjait, akik egyben a legjelentősebb munkáltatók is, így egyáltalán nem elhanyagolható kérdés, hogy hogyan befolyásolja a döntéseiket a változás és milyen hatással lesz rájuk (Portfólió, 2022).

Hosszas tárgyalások következtében a vállalatok számára is kedvező engedmények léphetnek életbe a szabályozásban. Köztük a már korábban is említett „substance carve-out”-nak, mely a valós gazdasági jelenlétet díjazza és biztosítja, hogy a multinacionális cégek itthon megtermelt nyereségének egy részét ne érintse a minimumadó (1. táblázat), így a hazai adókedvezmények egy része is megtartható, ami mindenképpen támogatja az ország és a hazai adórendszer további nemzetközi versenyképességét. *„A nyereségből ugyanis várhatóan levonható lesz a beruházások (tárgyi eszközök és ingatlanok) értékének 8%-a, valamint a foglalkoztatás költségeinek 10%-a, amely kedvezmények tíz év alatt fokozatosan 5-5 százalékra csökkennek majd. Az első öt évben a beszámítható költségek évi 0,2 százalékponttal csökkennek majd, az utolsó öt évben pedig az eszközök után 0,4, a bérköltségek után pedig 0,8 százalékponttal lehet kevesebb kompenzációt igénybe venni.”* Mindezek mellett további kedvezmények is várhatóak. Például, hogy az effektív adókulcs számítása során nem csak a társasági adó, de a helyi iparüzési adó és más adóterhek (pl. kiskereskedelmi különadó) is beszámításra kerülnek, illetve elhatárolt veszteségek felhasználásából adódó adóalap csökkenést is figyelembe veszik (Portfólió, 2022).

Magyarországnak, mint tőkeimportőr államnak a nemzetközi versenyképesség mellett elengedhetetlen az egyenlőség biztosítása. Mivel hazánkban túlnyomó többségben az adóreformban érintett multinacionális vállalatok leányvállalatai vannak jelen, fontos az egyenlő versenyfeltételek biztosítása mindkét vállalat számára egyaránt. Ez azt jelenti, hogy ha az anyavállalatot nem adóztatják megfelelő mértékben, különböző mechanizmusokon keresztül a leányvállalat országa is beszedheti az adót. Ezt az Európai Unióban 2024-től életbe lépő úgynevezett „Undertaxed Payment Rule” szabály fogja biztosítani. Ez a szabályozás biztosítja, hogy ne befolyásolják a letelepedés szabadságát az adótorzítás miatt. Nehézség viszont, hogy az uniós könnyítések nyomán a harmadikvilág-béli országok és az Európai Unió tagállamai között akár jelentős versenyhátrány is kialakulhat (Portfólió, 2021).

Lesznek azonban olyan vállalatok is, akikre negatív hatással lesz a globális minimumadó-reform. Magyarország ebből a szempontból arra törekszik – mivel a globális minimumadónál alacsonyabb társasági adókulccsal rendelkezik –, hogy a leányvállalat hazai adóztatásából és a tizenöt százalékos szintből származó adómegetakarítás az országban maradjon. Mivel a jelenleg hatályos a 9%-os magyar társasági adókulcs mértéke – ami jelenleg a legalacsonyabb Európában – nem változik, így lehetőség lesz a különbség kifizettetésére, vagyis a többletadó kifejezetten azon multinacionális vállalatok hazai leányaira vethető ki, akik egyébként is a minimumadó kötelezettség alá esnének.

További nehézség és további bizonytalanságra adhat okot, hogy más számviteli szabályok vonatkoznak Magyarországra és a világ más országaira. Kérdés, hogy a Magyarországon jelenlévő leányvállalatokra a magyar számviteli szabályok vonatkoznak majd, vagy az IFRS sztenderdjei alapján számolják majd az adókat? Kérdés még, hogy a 15%-os adókulcsot melyik jövedelemre kell kivetni? Valószínűleg az IFRS által meghatározott jövedelem lesz az irányadó, de erre még nincs konkrét megállapodás. Egy magyar számvitel szerint könyvelő cégnek az is kérdés, hogy hogyan alakítsa át a magyar könyveit IFRS szerintire, és hogyan állapítja meg az IFRS szerinti magyar jövedelmét. Ez a rendkívül bonyolult rendszer nagymértékben meg fogja nehezíteni a multik és leányvállalataik életét, rengeteg adminisztrációval járó folyamat, mely további terheket ró a vállalatokra. Továbbá meglehetősen közel van a bevezetés dátuma, miközben a pontos részletek nem ismertek még, így a felkészülés is sokkal nehezebb. Ez pedig arra kényszeríti a vállalatokat, hogy teljesen átszervezzék a könyveiket és átértékeljék az adótervezést (Porfólió, 2022).

A következő időszakban a vállalati adózásban a folyamatosan változó nemzetközi adózási szabályokhoz való alkalmazkodás jelentheti a fő kihívást. Ezek közül a globális adóreformról szóló tervezet hozhatja a legnagyobb változást, ami jelentősen megváltoztathatja a nemzetközi adózás összetételét és szabályait. A részletek még nem véglegesek és meglehetősen bizonytalanok, azonban Magyarország alapvető érdeke, hogy az elsősorban a mesterséges adóalap-átcsoportosítás ellen védekezzen, minél kevésbé korlátozza a valós befektetésekért folytatott versenyt és a versenyképes adórendszer kialakítását célzó törekvéseket, és kiterjedjen minden vállalati adóra (köztük a helyi iparüzési adóra is) (Pénzügyminisztérium, 2021).

Magyarország számára a globális minimumadó szempontjából kulcsfontosságú kérdés a helyi iparűzési adó. Az OECD szabályai szerint a társasági adó mellett mindenképp figyelembe kell venni a helyi iparűzési adót az effektív adókulcs számítása során. Magyarország kezdetben elzárkózott a globális minimumadó bevezetésétől, pontosan abból az okból kifolyólag, hogy a szabályozások nem voltak egyértelműek. Magyarország szeretné a figyelembe vehető adók megnevezését elérni, illetve egyértelművé tenni a kiegészítő adó (ún. top-up tax) szabályait, tekintve, hogy a magyar elképzelések szerint Magyarország egy ilyen különadó bevezetésével szeretne a nemzetközi szabályokhoz alkalmazkodni (EY.com, 2022).

A fentiekből is látható, hogy a 2023-ra tervezett adóreform még meglehetősen kezdetleges stádiumban van, jelenleg elég kevés információ van a birtokunkban arról, hogy milyen rövid-és hosszútávú hatásai lehetnek. Ami biztos, hogy Magyarországnak sikerült elérnie, hogy a legnagyobb multinacionális vállalatok hazai leányvállalatainak kedvező adókörnyezetet biztosítson, javukra fordítva a globális minimumadót, bármennyire is jelentős adminisztrációval jár. Ezzel valószínűleg növelhető a vállalatok versenyképessége, ami ösztönzőleg hathat a külföldi közvetlentőke befektetésekre is.

A globális adóreform hatásai a magyar adórendszerre

Hosszas tárgyalásokat követően, Magyarország 2021 októberében hivatalosan is bejelentette, hogy csatlakozik a globális társasági minimumadóról szóló megállapodáshoz, így már a legtöbb OECD és G20 ország támogatja az elképzelést.

Valószínűsíthető, hogy a kezdeti tartózkodásnak többnyire politikai okai is voltak, hiszen amit az imént említettem, nem szerették volna, ha beleszólnak Magyarország adópolitikájába. Szakmai okként pedig elmondható, hogy mivel ez még egy igencsak kezdetleges döntés, amiről semmi kézzelfoghatót nem lehet még tudni, elég nagy volt a bizonytalanság. Bár még most sem teljesen egyértelműek a szabályok, de már kezd kirajzolódni a tervezet. Éppen ezért később, 2021 októberében olyan konszenzus jött létre Magyarország és a többi tagállam között, mely mindkét félre kedvezően hatott és hat majd a jövőben. A másik ok, amiért Magyarország végül hajlandó volt aláírni a megállapodást, az az volt, hogy biztosítékot kaptunk arra, hogy lesz lehetőség bizonyos kedvezményekre (többek között a „substance-based carveout” – 1. táblázat – szabályozás is ide sorolható), illetve megállapodhatnak abban is, hogy a munkaerő-költségeket és a vállalatok működéséhez szükséges eszközök értékét hogyan vegyék figyelembe a minimumadó

megállapításánál. Továbbá Andorrával együtt aláírásra került egy megállapodás a kettős adóztatás elkerüléséről és az adókiadás megakadályozásáról, mely nagyban hozzájárulhat a pénzügyi stabilitáshoz, a kiszámíthatósághoz és a kölcsönös beruházások erősítéséhez (Magyarország Kormánya, 2021).

Az említett kedvezmények következtében tehát immár Magyarország is azok közé az országok közé tartozik, ahol várhatóan 2023. január 1-jétől bevezetésre kerül az adóreform. A globális minimumadó, a multilaterális egyezmények, a bilaterális adóegyezmények rendszere és a transzferár szabályok kötelező alkalmazása várhatóan rendkívül bonyolult nemzetközi adózási helyzethez vezethet, ami további bizonytalanságokat vonhat maga után. A bilaterális egyezmények esetében is sok a bizonytalanság: milyen szabályok vonatkoznak majd a hibrid típusú adókra, amelyekre egyszerre vonatkoznak a forgalmi adó és a jövedelemadó szabályai?

Problémát okoz még az a kérdés is, hogy hogyan működjön az adóbeszedés, hiszen egy nemzetközi adóstruktúra általában mindig több országot és tevékenységet ölel fel, továbbá más szabályok vonatkoznak az anyaországra és azokra az országokra, melyben a leányvállalatok működnek. Magyarország szempontjából a globális minimumadóval érintett cégek száma egyelőre kevés vállalatot érint. A többoldalú egyezmények változásai azonban szükségessé teszik majd a jogszabályváltozások folyamatos nyomon követését, és kihívást jelent majd a globális adókalkulációk komplexitása is (WTS Klient, 2021).

Az, hogy Magyarországon, ahol eddig 9%-os volt a társasági adókulcs, bevezetésre kerül a globális minimumadó, már szinte biztos. A fő kérdés az, hogy milyen hatással lesz a globális minimumadó-reform a magyar adórendszerre? A társasági adó és a helyi iparüzési adó mellett milyen más adónemeket érinthet még? Erre sem az OECD szabályrendszere, sem az Európai Unió direktíva nem adott még konkrét válaszokat. *„A jelenlegi tervezet szerint a beszámítható adók körébe tartozna bármely, a jövedelemre vagy nyereségre kivetett adó, továbbá bizonyos specifikus tevékenységet terhelő adók, ha nettó nyereséget terhelnek. Így a társasági adó mellett nagy valószínűséggel beszámíthatónak minősülhet majd az OECD javaslat szerint az energiaellátók jövedelemadója is. A bankadó beszámítása azonban már korántsem egyértelmű, tekintve, hogy utóbbi adóalapjául a mérlegfőösszeg szolgál. A kizárólag árbevételen alapuló adók főszabály szerint nem számíthatóak be, kivéve, ha az adóalap meghatározása során valamilyen nettósítás történik. A helyi iparüzési adó esetében a nettó árbevétel több tétellel csökkenthető, ennek*

következtében bizonyos szektorokban a kapott adóalap tartalmában a vállalat jövedelméhez közelít.” – olvasható az Andersen adótanácsadó- és ügyvédi iroda (2022) honlapján.

Az Európai Bizottság kevésbé rugalmas a beszámítható adók körének meghatározását illetően. A tervezet alapján jelenleg sem az energiaellátók jövedelemadóját, sem a helyi iparüzési adót nem veszik figyelembe az effektív adókulcs meghatározásánál. Az effektív adókulcs tulajdonképpen nem más, mint az adófizetési kötelezettség és az adózás előtti eredmény hányadosa. Azt akarják elérni, hogy elért jövedelmen a valós adó legyen 15%. Itt az a kérdés, hogy hogy érjük el, hogy annyi jövedelemadót fizessen egy adott cég Magyarországon, hogy az az itt megtermelt jövedelmének a 15%-át elérje, függetlenül attól, hogy mennyi a törvényben meghatározott társasági adókulcs (Reich, 2021). Döntését az Európai Bizottság azzal indokolta, hogy a helyi iparüzési adó beszámítása megközelítőleg 116 milliárd forint többlet adóterhet eredményezne összesen a minimumadóval potenciálisan érintett vállalatoknál a Pénzügyminisztérium adatai alapján, illetve szembe menne azzal a tervezettel, amelyre Magyarország is áldását adta annak idején. Így ezekben a kérdésekben még további tárgyalások folynak (Andersen, 2022).

De milyen hatása lesz mindennek a magyar adórendszerre nézve? Magyarországon a globális minimumadó szabálya tulajdonképpen nem mást jelent, minthogy az érintett vállalatok hazánkban működő leányvállalatai kötelesek lesznek befizetni a 6% adókülönbözetet annak érdekében, hogy eleget tegyenek a 15%-os minimum szabályozásnak. Ez, illetve a különböző adókedvezmények implementálása viszont az adózási jogszabályok teljes átreformálását jelenti, mely nagymértékű adminisztrációs terhet ró a hivatalokra, mely akár jelentős gazdasági versenyelőny csökkenést is jelenthet. További kulcskérdés, hogy miként kezeljük a magyar és a multinacionális vállalatok különbségeit. Bár a szabályozásnak elméletileg egységesnek kell lennie, azaz minden adózóra következetesen kell megalkotni, fontos gazdaságpolitikai cél a társasági adóterhek korábbi szinten tartása. Így kérdéses, hogy a nemzetközi cégek mellett a magyar kisvállalkozások is az új adószabályok szerint adóznának-e, vagy ezentúl két társasági adókulcs lesz (mgi-bpo.hu, 2021).

A Pénzügyminisztérium szerint, amennyiben a javaslat megvalósul, a gazdasági hatás leginkább a technikai részleteken múlik. Éppen ezért Magyarországnak kezdetektől az volt a célja, hogy minél több technikai részletet sikerüljön egyeztetni, és egy olyan megállapodás szülessen, amely a legkevésbé befolyásolja a valós beruházásokért folytatott versenyt, képes rugalmasan kezelni az egyes országok adórendszerei közötti eltéréseket, nem akadályozza a legjobb adózási gyakorlatok

elterjedését. „Az OECD globális minimumadó-javaslatára tehát Magyarország elvi álláspontja, hogy a nemzetközi szabályozásnak elsősorban a mesterséges nyereségátcsoportosítási technikák visszaszorítására kell fókuszálnia, míg a valós tevékenységekhez kapcsolódó nyereségek esetében tiszteletben kell tartani az államok adózási szuverenitását.” (Adó Online, 2021)

Az Adó Online (2021) cikke szerint a Pénzügyminisztérium – egyeztetve a gazdasági élet szereplőivel és adózási szakértőkkel – a javaslattal kapcsolatos jövőbeni OECD tagállamokkal folytatott tárgyalások során az alábbi szempontok érvényesítésére törekszik:

- A minimumadó mértéke a lehető legkevesbé haladja meg a Magyarországon jelenleg hatályos adó 9%-os mértékét.
- Minél szélesebb legyen a beszámítható adók köre, különös tekintettel a helyi iparüzési adóra.
- A valós tevékenységhez kötődő nyereséget ne vegyék figyelembe a minimumadó meghatározásánál.
- Az adóalapok közti időzítési eltéréseket minél rugalmasabban kezeljék, annak érdekében, hogy az időzítési eltérések miatt „aluladóztatott” vállalkozásoknak ne kelljen megfizetniük a többlet adókötelezettséget. Magyarország ehelyett jobban támogatná a halasztott adóeszközökre-, és kötelezettségekre építő megközelítést.
- Átmenti mentesség biztosítása a korábban megítélt adókedvezményekre, különösen a fejlesztési adókedvezményre.
- Az új szabályozás az anyaországban működő csoporttagokra is vonatkozzon, ne csupán az anyaországon kívüliekre.
- A minimumadó-szabályok szabadabb alkalmazásának biztosítása az Európai Unióban.
- Az adóreform egységesen vonatkozzon minden résztvevőre, ne legyen lehetőség eltérő nemzeti szabályok alkalmazására.
- Biztosítsanak lehetőséget a különbözőzeti adó beszedésére a leányvállalat országának is, különösen, mivel a minimumadó alapja az anyavállalat beszámolójának szabályan alapul, a nemzeti adószabályokban nincs lehetőség annak tökéletes lemásolására.

Ezekkel a kedvezményekkel és szabályozásokkal – feltéve, ha elfogadásra kerül – lehetőség van arra, hogy Magyarország érdekei a lehető legkevésbé sérüljenek, a lehető legkevesebb változtatást kelljen bevezetni az adózásra vonatkozó jogszabályokban, minél kevesebb adónemet érintsen és minél kevésbé romoljon az ország versenyképessége. Jelen pillanatban még rendkívül nagy a bizonytalanság a kérdést illetően, a döntések még nem véglegesek, egyelőre még az sem biztos, hogy egyáltalán 2023-ra bevezetésre kerülhet. Az biztos, hogy várható a bevezetés, de még sok kérdés fogalmazódik meg a szakértők körében is. Reich András (2021) szerint az, hogy milyen hatással lehet a globális adóreform a multinacionális vállalatokra, rendkívül bizonytalan.

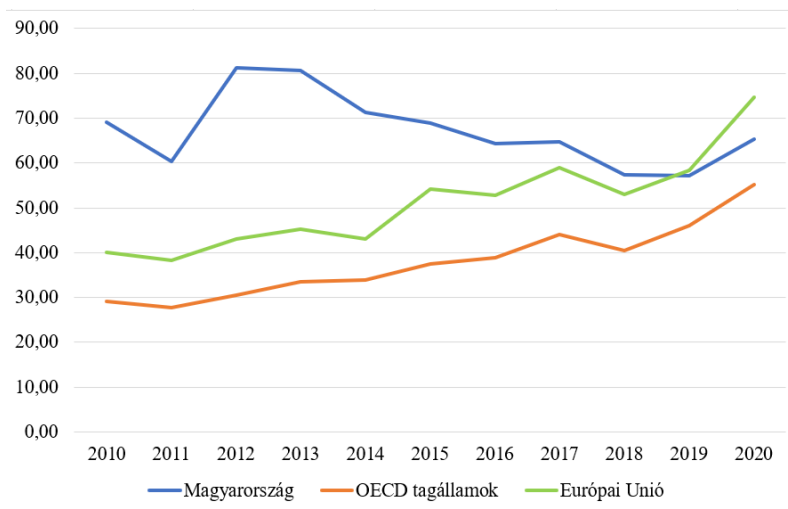
Ha növekszik az adóteher, akkor az negatív hatással lesz a gazdaságra, ez kétségtelen, de ez több összetevős folyamat, sok mindentől függ (például innováció, termelés). A tőzsdei értékeket tudja befolyásolni, a csökkentik az adót, akkor nő a tőzsdei érték és fordítva. Magyarország mindenesetre arra törekszik, hogy számára, főleg az adórendszerre nézve lehető legkedvezőbb javaslatcsomag szülessen, nem sértve ezzel a multinacionális vállalatok érdekeit és még inkább ösztönözve külföldi-közvetlentőke befektetést.

A globális adóreform hatásai a külföldi közvetlentőke befektetésekre

Magyarország az egyik vezető tőkeimportőr ország, vezető helyet foglal el az Európai Unió, az OECD tagállamai között (7. ábra) (OECD, 2020).

7. ábra

Külföldi tőkebeáramlások állománya a GDP százalékában (2010-2020)

Forrás: OECD (2020) adatai alapján saját ábra

Forrás: OECD (2020) adatai alapján saját ábra

Egészen a kilencvenes évek kezdetétől a Magyarországra beáramló tőke által a nemzetgazdaságban sikeres átalakítások és változások mentek végbe és megakadályozták, hogy az ország a tőkehiány miatt elmaradjon a többi tagállamtól. Ezáltal, Kelet-Közép Európában elsősorban a vonzó magánosítási lehetőségek által, hazánban történt a legtöbb külföldi tőkebefektetés, főként a távközlési és energia szektorban (Központi Statisztikai Hivatal, 2012).

Bár a növekvő tendencia nem volt folyamatos, mindig tapasztalhatóak voltak visszaesések, különösen a 2018-as évben (OECD, 2020), a hazánkban működő multinacionális vállalatok külföldi tőkebefektetés állománya összesen 101 projekt eredményeként 2019-re majdnem elérte az 100 milliárd dolláros szintet (344 milliárd forint). A keleti nyitás országainak előretörése, valamint az elektromobilitási ágazat megerősödése mellett a magyar befektetési környezet diverzifikálódását jól mutatja, hogy a 101 beruházás 21 különböző országhoz köthető, és 20

különböző szektorban valósul meg (hipa, 2020). 2020-ban jelentős visszaesés volt tapasztalható, főként a Covid-19 válságnak köszönhetően, azonban az EY 550 döntéshozó bevonásával készült nemzetközi felméréséből kiderül, hogy így is Kelet-Közép-Európa és Nyugat-Európa az egyik legvonzóbb beruházási célpont, Európában az előző évben összesen 5578 FDI-projekt valósult meg, Magyarország ebből 48 projektet jegyez (EY.com, 2021).

Mitől függhet egy országba befolyó tőke áramlásának mértéke? Az elmúlt körülbelül negyven évben meglehetősen sok elmélet született, amely a tőke mozgásának törvényszerűségeit és a befektetők motivációit igyekezett meghatározni. A kilencvenes évek első felében Dunning tett kísérletet az addigi neoklasszikus teóriák főbb alapvetéseinek ötvözésére. Modellje alapján jól leírhatók a világgazdaságban végbemenő tőkeáramlások, meghatározhatók a befektetői csoportok és motivációik. Dunning csoportosításának alapján viszonylag jól beazonosíthatóak a magyarországi befektetők a gyakorlatban. E modell alapján a külföldi tőkebefektetések négy nagy csoportba sorolhatók, melyek többségénél megkülönböztethetők a befektetők céljai. A négy csoport a következő:

1. **„Helyi erőforrásokra építő külföldi befektetések.** *A beruházó a termelési tényezők (nyersanyag, munkaerő, speciális ismeret, technológia) költségeiben nemzetközileg meglévő különbségeket kihasználva kívánja versenyképességét növelni. Az ilyen befektetések által előállított termék általában exportra kerül.*
2. **Piacorientált befektetések.** *A piacorientált beruházó célja a fogadó ország és közvetlen környezetének ellátása termékeivel. A külföldi beruházó célja piacorientált befektetés esetén általában a befogadó ország, illetve közvetlen környezetének ellátása.*
3. **Hatékonyságnövelő befektetések.** *Már létező piacorientált, illetve helyi erőforrásokra építő beruházások racionalizálása, versenyképességének növelése, pótlólagos befektetések (például a profit visszaforgatása) révén.*
4. **Stratégiai előnyöket érvényesítő befektetések.** *Ennek során a befektetők külföldi vállalatokat vásárolnak fel versenyképességük javítása, stratégiai céljaik elérése érdekében. A felvásárlási hullám az elmúlt évtizedben vált jellemzővé, elsősorban a multinacionális vállalatok gyakorlatában és bizonyos iparágakban (telekommunikáció, gyógyszergyártás). A kisebb cégek akkor folyamodnak ehhez a módszerhez, ha nemzetközi piacra lépésükkor az ismeretlen piac kockázatait akarják csökkenteni, tehát a felvásárolt helyi céggel együtt piacismeretet is vesznek.” (Antalóczy és Sass, 2000)*

A befektetéstípusok sorrendje nagyjából időbeli sorrendet követ. Az erőforrás-, és piacorientált befektetések többnyire bemutatkozó beruházások, a hatékonyságnövelő, illetve stratégiai célt követő befektetések pedig másodlagos jellegűek. A nemzetközi tőkeáramlásban az elmúlt 10-15 évben az utóbbiak voltak a jellemzőbbek, elsősorban a fejlett országok miatt, ugyanis e két befektetéstípus jellemzi leginkább a fejlett országok közötti tőkeáramlást. A kilencvenes évek elején jelentős mennyiségben érkezett erőforrás-, illetve piacorientált befektetés a kelet-európai piacokra, de gyorsan megkezdődtek a hatékonyságjavító és a stratégiai beruházások is (Antalóczy és Sass, 2000).

Milyen eszközökkel igyekszik a Magyar Állam ösztönözni a tőkebefektetőket a Magyarországon történő beruházásokra, és milyen feltételeknek kell megfelelni e cél érdekében? A Global Location Trends 2019-es jelentése alapján Magyarország minden kiemelt kategóriában kimagasló eredményt ért el a külföldi tőkebefektetések (FDI) tekintetében: a 2018-as adatok szerint hazánkban mintegy 19100 új munkahely jött létre, ami Európában a hetedik, globálisan a tizenhatodik legjobb eredmény a vizsgált országok között (hipa, 2019). Ebből az adatból is látható, hogy Magyarország rendkívül közkedvelt célpont a befektetni kívánó vállalatok számára. Magyarország Kormánya pedig igyekszik a lehető legmegfelelőbb környezetet biztosítani, és a lehető legnagyobb mértékben ösztönözni a vállalatokat.

Az 1990-es évektől a Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Közhasznú Társaság (ITDH), majd a Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA) a magyarországi befektetésösztönzés professzionális szervezete, amelyet a Magyar Kormány azért hozott létre, hogy elősegítse a külföldi tőke Magyarországra vonzását. A HIPA ennek érdekében egyablakos modellben naprakész információkkal szolgál a magyar beruházási környezetről, befektetési helyszíneket és támogatási lehetőségeket ajánl, telephely-látogatásokat bonyolít le, szakmai rendezvényeket és találkozókat szervez, közreműködik a hazai beszállítók felkutatásában és felkészítésében, valamint hozzájárul az üzleti szféra és a kormányzat kapcsolatainak fejlesztéséhez. A felsoroltak mellett a szervezet részt vesz a feladatkörét érintő kormányzati döntések előkészítésében is.

Biztosítanak többek között projektmenedzsment szolgáltatásokat, projekthez rendelt tanácsadót, cégre szabott információkat az igénybe vehető támogatásokról, a döntéshozatalhoz szükséges információkat, szakmai rendezvények szervezését, Beszállítói Kézikönyvet és Minősített Beszállítói Adatbázist az autóipari szektor részére, előkészített és indulásra kész Befektetési

Projektek Gyűjteményét (HIP) pénzügyi befektetők számára és a szervezet valamennyi ingyenes szolgáltatását.

A Magyar Kormány további, vissza nem térítendő támogatásokkal is igyekszik ösztönözni a multinacionális vállalatokat a hazánkban történő külföldi közvetlentőke-befektetésre. Az egyik ilyen – és legnépszerűbb – módszer az egyedi kormánydöntésen alapuló beruházási támogatás (EKD). Az EKD rendszere azért jött létre, hogy a Magyar Állam, vissza nem térítendő támogatással, ösztönözze a külföldi vállalatokat (későbbiekben, hazaiak is) magyarországi FDI (közvetlen külföldi tőkebefektetés) beruházásokat hajtsanak végre, és a hazai ipar fejlődésében részt vállaljanak. A támogatások megítélésének fontos követelménye volt a munkahely teremtés. A kívánt létszám növekedés sikerességének megítélése, nagyon ambivalens a gazdasági elemzők és a gazdaságpolitikusok körében. Az EKD támogatások mértéke 2019-ben meghaladta a 105 milliárd forintot. Fontos kiemelni, hogy nincs következetes viszonyszám a támogatások nagysága és a létrejött munkahelyek létszáma között (fnti, n.d.).

További ösztönző feltétel lehet az is, hogy a koronavírus járvány után a gazdasági helyreállításának céljából jelentős változások léphetnek életbe az EKD támogatások terén – olvasható a KPMG (2021) honlapján. A 2021. június 3-a után benyújtott pályázatok során már alkalmazhatók a következő új szabályok: egyes hazai megyékben már elegendő egy mindösszesen 5 millió euró értékű beruházás megvalósítása a támogatás igényléséhez. További változás, hogy K+F projektekhez nyújtható támogatás esetén az elszámolható költségek összege elég, ha eléri az 1 millió eurónak megfelelő forintösszeget, valamint az újonnan létesített K+F szektorban teremtett munkahelyek száma elég, ha eléri a 10 millió eurót (KPMG, 2021).

A dolgozat témáját tekintve a kérdés, hogy a kedvező befektetésösztönzési feltételek mellett Magyarország adórendszere milyen mértékben befolyásolja – vagy befolyásolja-e egyáltalán? – a döntéshozókat abban, hogy Magyarországon fektessenek-e be? Milyen szerepe van az adórendszernek és ezen belül a globális minimumadónak a külföldi közvetlentőke-befektetésekre és Magyarország versenyképességére? Egy ország szempontjából az közvetlen külföldi tőkebefektetések és a versenyképesség kapcsolatát főként az FDI-nak a gazdasági növekedésre gyakorolt hatásával vizsgálhatjuk, azonban ez alapján nem lehet egyértelműen meghatározni, hogy kedvező-e a gazdaság szempontjából a tőkebeáramlás vagy sem. A befektetésösztönzés egyik eszköze lehet a nyereségadó-kulcs tőkevonzó eszközként való kezelése

és az egyéb adó- és járulékterhek és a helyi adók csökkentése is. Fontos tehát átgondolni, hogy hogyan alakítható az adórendszer annak érdekében, hogy a lehető legkedvezőbb feltételeket tudjuk nyújtani (Sass, 2003).

A monetáris és a fiskális politika, mint általános befektetési környezetet alakító makrogazdasági politikák befolyásolják a leginkább a gazdasági stabilitás mérőszámainak alakulását (külső-, és költségvetési egyensúly, infláció), a kamatlábakat, a tőkeköltségeket, a beruházási döntéseket és a befektetések típusait. A fiskális politika meghatározza az általános adószintet, azon belül a nyereségadó szintjét is. Egyes tanulmányok szerint, ha minden más FDI-ra ható tényező adott, és minden tényezővel rendelkezik mindkét ország, akkor az vonz több működőtőkét, amelyikben alacsonyabb a nyereségadó. Szakértők szerint a fogadó ország nyereségadójának 1%-os csökkentése az adott országban az FDI-beáramlást 3,3%-kal növeli meg (Sass, 2003).

Magyarország az OECD tagállamok között a legalacsonyabb társasági adókulccsal rendelkező ország és a folyamatos új kedvezményekkel és ösztönző intézkedésekkel, bizonyította elköteleződését a külföldi tőke hazánkba vonzása iránt. A vonzó társasági adórendszert, mint hatékony eszközt Magyarország igyekszik kihasználni a külföldi tőkebefektetésekért folytatott versenyben.

Tőkeimportőr országgént a társasági adómérték csökkentése mellett döntött azzal a szándékkal, hogy minél inkább vonzza a multinacionális vállalatok beruházásait. Ezért 2017-ben a társasági adó mértékét 9%-ra csökkentette, illetve a progresszív adót egykulcsossá alakította. Ez a döntés egyéb adókedvezményekkel kiegészülve a magyar társasági adórendszert az Európai Unió egyik legversenyképesebb országává tette. A Tax Foundation (2021) versenyképességi indexe (3. táblázat) alapján Magyarország rendelkezik a hatodik legversenyképesebb társasági adóval a vizsgált 37 OECD tagország közül.

Az OECD tagállamok versenyképességi adó indexe a társasági adó tükrében (2021)

	Ország	Versenyképességi index	Ország	Versenyképességi index	
1.	Chile	100,0	20.	Egyesült Államok	57,3
2.	Lettország	99,6	21.	Ausztria	56,7
3.	Észtország	99,1	22.	Görögország	56,6
4.	Litvánia	83,4	23.	Kanada	55,3
5.	Írország	79,5	24.	Luxemburg	53,2
6.	Magyarország	75,4	25.	Hollandia	53,2
7.	Finnország	72,5	26.	Törökország	52,9
8.	Csehország	71,1	27.	Németország	49,8
9.	Svédország	70,9	28.	Új-Zéland	49,8
10.	Svájc	67,8	29.	Ausztrália	48,8
11.	Norvégia	66,6	30.	Olaszország	47,6
12.	Szlovénia	66,4	31.	Mexikó	47,4
13.	Izland	65,6	32.	Spanyolország	46,8
14.	Lengyelország	65,1	33.	Korea	46,6
15.	Belgium	63,8	34.	Franciaország	44,1
16.	Dánia	61,1	35.	Portugália	41,2
17.	Izrael	59,0	36.	Japán	35,3
18.	Egyesült Királyság	58,9	37.	Kolumbia	34,0
19.	Szlovákia	58,6			

Forrás: Tax Foundation (2021) elemzése alapján, saját táblázat

A másik fontos vizsgálandó adónem a helyi iparüzési adó, mely egyre nagyobb adóterhet jelent a vállalatoknak. Az alacsony, 2%-os adókulcsot a társasági adóétól az esetek többségében jelentősen nagyobb adóalapra vetik ki, jellemzően azért, mert az iparüzési adó alapjából nem vonhatók le olyan költségtételek, mint a személyi jellegű ráfordítások, az igénybe vett szolgáltatások, értékcsökkenés vagy egyéb ráfordítások. Hazánkban az egyre csökkenő mértékű társasági adóteher áthelyezi a hangsúlyt az iparüzési adóra, amely annak ellenére, hogy alacsony adókulccsal rendelkezik, jelentős terhet jelent számos iparág számára, különösen a szolgáltató központoknak, melyek számára a legnagyobb költséget az iparüzési adóalapból le nem vonható személyi jellegű ráfordítások jelentenek. A szolgáltató központok mellett a tőkeintenzív iparágaknál is jóval meghaladja a helyi iparüzési adó összege a társasági adóét – olykor a befolyt adó mértéke akár a duplája is lehet –, aminek egyik fő oka, hogy a beruházások bekerülési értéke nem ismerhető el a helyi iparüzési adóalapban (Kironszky, 2021).

A HIPA-ból származó adóbevétel alakulása és a magyar GDP folyó áron mért értékének alakulása között összhang figyelhető meg. Az, hogy helyi iparüzési adó mértéke nem változott nagy mértékben az elmúlt tíz évben, többnyire a válságállóságának volt köszönhető. Magyarország célja továbbra is a versenyképesség növelése. Ebben az esetben mindenképpen célszerű bizonyos

beruházás-ösztönző intézkedéseket tenni, és olyan elemeket beépíteni a HIPA rendszerébe, melyek ezt lehetővé teszik. E szándék megvalósításaként a helyi adókról szóló törvényt 2019-től úgy módosították, hogy az önkormányzatoknak lehetőségük van bizonyos adókedvezményeket bevezetni az adott önkormányzat területén üzembe helyezett beruházás értékéig (a helyi önkormányzatok eldönthetik, hogy a beruházás értékével az adó alapja vagy az adó összege csökkenthető). A beruházási adókedvezmény helyi iparűzési adóba való implementálásához nem elég a kormány támogatása, a helyi önkormányzatok támogatása is szükséges. Azonban a nyilvántartás szerint csak néhány önkormányzat élt a lehetőségekkel és vezette be az adókedvezményt. Annak érdekében, hogy hazánk versenyképességét tovább tudjuk növelni, még több ösztönző tevékenységre és támogatóra lenne szükségünk (Kironszky Zoltán, az EY szenior adótanácsadójának cikke a [növekedés.hu](http://novekedes.hu) (2021) oldalon olvasható).

A fentiekből is látszik, hogy az adórendszerben bekövetkező változások minden bizonnyal hatással vannak a külföldi közvetlentőke-befektetésekre, de nem az adórendszer és a globális minimumadó bevezetése, illetve a helyi iparűzési adóban bekövetkező változások a legfőbb befolyásoló tényezői annak, hogy egy külföldi multinacionális vállalat befektet-e egy adott országban vagy sem. Természetesen ezeket is fontos figyelembe venni, de sok összetevős folyamat és sok egyéb tényező is befolyásolhatja a tőkebeáramlást (például innovációs, termelési lehetőségek, munkahelyteremtés).

A globális adóreform hatásai nemzetközi viszonylatban

A globális minimumadó-kezdeményezés kétségkívül egy olyan gazdasági esemény, ami hatással lehet a nemzetközi gazdasági életre. A problémát abban látják, hogy minden rendkívül bizonytalan, nincsenek még pontosan kidolgozott tervezetek, nem látják a gyakorlatban történő működését. Pontosan emiatt kezdetben sok ország elzárkózott a javaslattól, köztük Magyarország is. De említhetjük Írországot is, akik azért nem szerettek volna csatlakozni, mert nem volt garancia arra, hogy az effektív adókulcsot a későbbiekben nem a 15%-os adókulcsra fogják még pluszban kivetni. Azonban erre garanciát kaptak, ezzel ők csatlakoztak. Magyarország a külföldi beruházások miatt aggódott, azaz, hogy a valós jelenlétet miképpen tudják díjazni. Erre a megoldás a „substance based carve-out” szabályozás volt, tehát így – illetve a korábbi fejezetben említett indokok miatt – Magyarország is aláírta a kezdeményezést. Észtországnak az adórendszerének a teljes

átreformálása volt a gondja, Svájcnak pedig az, hogy 1 év rendkívül kevés idő a bevezetésre, hiszen minden országnak a jogszabályaik teljes átalakítására van szükség.

Az OECD 2021 decemberében részletes szabályokat tett közzé a nemzetközi adórendszer mérföldkőnek számító reformjának végrehajtásában, amely biztosítja, hogy a multinacionális vállalatokra 2023-tól legalább 15%-os adókulcs vonatkozzon. A második pilléres modellszabályok pontos mintát adnak a kormányoknak a kétpilléres megoldás előmozdításához a gazdaság digitalizációjából és globalizációjából fakadó adózási kihívások kezelésére, amelyekről 2021 októberében 137 ország és joghatóság állapodott meg a BEPS-re vonatkozó OECD keretrendszer alapján. A szabályok meghatározzák a 2. pillérben szereplő úgynevezett Globális báziserózióellenes (GloBE) szabályok hatályát és mechanizmusát, amelyek 15%-os globális minimális társasági adókulcsot vezetnek be. A minimumadó a 750 millió euró feletti bevétellel rendelkező multinacionális vállalatokra vonatkozik, és a becslések szerint évente mintegy 150 milliárd dollár további globális adóbevételt generál.

A GloBE-szabályok összehangolt adózási rendszert írnak elő annak biztosítására, hogy a nagy multinacionális vállalatcsoportok ezt a minimális adót fizessék meg minden olyan joghatóságban, amelyben működnek. A szabályok „feltöltési adót” hoznak létre, amelyet bármely joghatóságban kötelesek alkalmazni a nyereségre, ha a joghatósági alapon meghatározott tényleges adókulcs a minimális 15%-os kulcs alatt van. Az új, második pillérű mintaszabályok segíteni fogják az országokat abban, hogy 2022-ben beépítsék a GloBE-szabályokat a nemzeti jogrendszerükbe. Egy olyan összehangolt rendszert biztosítanak egymásnak, amelyek meghatározza a minimális adó hatálya alá tartozó multinacionális vállalatokat, mechanizmust dolgoznak ki a multinacionális vállalatok tényleges adókulcsának joghatósági alapon történő kiszámítására, valamint a szabályok szerint fizetendő pótdó összegének meghatározására, amely a multinacionális vállalatcsoportok tagjaira a feltöltési adót az elfogadott szabályrend szerint veti ki.

A második pillérre vonatkozó modellszabályok a csoporttagok felvásárlásának és elidegenítésének kezelésével is foglalkoznak, és konkrét szabályokat tartalmaznak az adott holdingstruktúrákra és az adósemlegességi rendszerekre vonatkozóan. Végül a szabályok az adminisztratív szempontokkal foglalkoznak, beleértve az adatszolgáltatási követelményeket, és átmeneti szabályokat írnak elő a globális minimumadó hatálya alá tartozó multinacionális vállalatok számára. 2022 elején az OECD kiadta a modellszabályokkal kapcsolatos kommentárt, és

foglalkozott az Egyesült Államok globális immateriális alacsony adózású jövedelmére (GILTI) vonatkozó szabályokkal való együttélés kérdésével. Ezt követi majd a későbbiekben a második pillérhez kapcsolódó adminisztratív, megfelelőségi és koordinációs kérdésekre összpontosító végrehajtási keret kidolgozása, majd az adóalanyi szabály mintarendelkezés, valamint a végrehajtására szolgáló többoldalú eszköz kidolgozása, amely 2022 elején jelent meg (OECD, 2021).

Fontos hangsúlyozni, hogy ez egy irányelv, melyet az Európai Unió egy az egyben átvesz, majd ennek alapján kiad egy szabályozást arra, hogy hogyan kell ezeket a szabályokat a törvényeikbe beiktatni. Onnantól országonként indul egy törvényalkotási folyamat, melynek át kell mennie a Parlamenten tehát ez egy hosszadalmasabb folyamat. Az, hogy 2023. január 1-től ez bevezetésre kerüljön, ez nagyon ambiciózus, 2024. január 1. az sokkal inkább. Probléma adódhat abból is, hogy ha az Európai Unió bevezeti, de más ország addigra úgy dönt, hogy nem, vagy később vezeti be, akkor az Európai Unió nehezen fogja tudni kivezetni, tehát ezáltal versenyhátrányba kerülhet. Ezeket a szempontokat mind-mind mérlegelni kell mielőtt véglegesen elkezdődnek az új törvényalkotási és döntési folyamatok.

De lehet bármilyen hatása a globális minimumadónak a nemzetközi gazdaságra nézve? Interjúalanyom, Reich András (2021) szerint azzal lehet vitatkozni, hogy az adózás lehet-e bármilyen hatással a világgazdaságra. Nyilván, ha növekszik az adóteher, akkor az negatívan hathat, de ez több összetevős folyamat, sok mindentől függ (például befolyásoló tényező az innováció vagy a termelési folyamatok is). A vállalatok tőzsdei értékeit például tudja befolyásolni, ha csökkentik az adót, akkor nő a tőzsdei érték és fordítva.

Az OECD megállapodásnak a legtöbb országban növelnie kell az adóbeszedést, ami jelentős előrelépést jelenthet a fenntartható fejlődési célok elérésének támogatásában. A fenntartható fejlesztési célok arra szólítják fel a kormányokat, hogy erősítsék meg a hazai erőforrások mozgósítását, többek között a fejlődő országoknak nyújtott nemzetközi támogatás révén, hogy javítsák az adó- és egyéb bevételek beszedésére vonatkozó hazai kapacitást. Ez fontos eredmény, tekintettel arra, hogy a társasági adók kulcsfontosságú bevételhez juttathatják a kormányokat a közpolitikai célok eléréséhez. A társasági adókulcsok évtizedek óta csökkennek az adóverseny miatt. Különösen a fejlődő országok támaszkodnak nagyobb mértékben a társasági adóbevételekre,

és tekintettel az elmúlt két évben zajló Covid-19 világjárvány gazdasági áldozataira, ezeknek a kormányoknak forrásokat kell találniuk a jobb fizikai és digitális infrastruktúra finanszírozására.

A gyakorlatban azonban a globális minimumadó-szabályok hatása attól függ, hogy összefüggésbe kerülnek-e a hazai adópolitikával, és hogy ennek eredményeként a különböző országok hogyan változtatják meg fiskális rendszereiket. Először is, az olyan offshore befektetési központoknak, mint a Kajmán-szigetek, Bermuda vagy a Brit Virgin-szigetek, nem lesz okuk továbbra is csökkentett vagy nulla jövedelemadó-kulcsot ajánlani a multinacionális vállalatoknak. Egyes országok már tervezik a társasági adókulcs megváltoztatását. Ez kevésbé vonzóvá teheti őket a multinacionális vállalatok számára, ami esetleg az adóköteles nyereség más országokba való „visszatereléséhez” vezethet. Másodszor, a fejlődő országok azt tapasztalhatják, hogy a globális minimumadó valójában adóbevételek elvesztéséhez vezethet más joghatóságok számára.

A fejlődő országok jellemzően nem tekinthetők adóparadicsomnak, mivel gyakran viszonylag magas általános társasági adókulcsokkal rendelkeznek. De miután évtizedek óta adómentességet adnak bizonyos ágazatoknak, befektetőknek vagy régióknak, sok nagyvállalat által fizetett tényleges adókulcs meglehetősen alacsony lehet. A 15%-os minimális referenciaértéket meghatározó globális minimumadósabályok értelmében azok a fejlődő országok, amelyek adókedvezményei 15% alatti effektív adókulcsot eredményeznek, ténylegesen átadhatják adóbevételeiket annak a joghatóságnak, ahol a multinacionális vállalat székhelye található. A fejlődő országoknak azért kell felülvizsgálniuk a hazai adó-, és befektetési kereteiket, hogy azonosítsák és módosítsák azokat az adókedvezményeket, amelyeket a globális minimumadó érinteni fog. Ennek az időzítése kulcsfontosságú, és a kormányoknak most kell elkezdniük. Az adókedvezményeket gyakran törvények, rendeletek, szerződések vagy egyéb jogi eszközök tartalmazzák, amelyeket stabilizációs rendelkezések védhetnek. Ezek a stabilizációs rendelkezések gyakran megnehezítik ezen adókedvezmények megváltoztatását, különösen a már folyamatban lévő beruházási projektek esetében. Az adó-, vagy befektetési törvények, valamint az ágazati kódexek módosítása is időt vesz igénybe. A befektetési szerződések felülvizsgálata még több időt, erőfeszítést és politikai tőkét igényel (International Institute for Sustainable Development, 2022).

Összességében, jelen pillanatban még bizonytalan, hogy nemzetközi szinten milyen hatással lesz a globális minimumadó a multinacionális vállalatokra, illetve az országokra. Az azonban biztos, hogy mindenképpen egy szervezett és átgondolt stratégiára van szüksége minden tagállamnak,

annak érdekében, hogy a lehető legkevesebb adminisztrációs költséggel, a lehető legkevesebb plusz költséggel járjon az államok és a multinacionális vállalatok számára, és ami a legfontosabb, hogy a versenyképesség a lehető legkevésbé, vagy egyáltalán ne sérüljön.

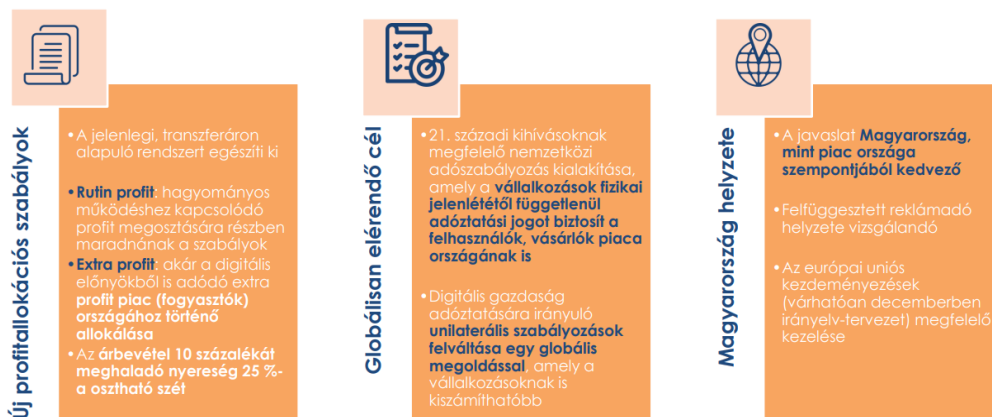
Magyarország döntési folyamata a globális minimumadó bevezetését illetően

Kutatásom során bennem, illetve tapasztalataim szerint egyes szakértőkben is felmerült a kérdés, hogy milyen döntési folyamatok vezethettek oda, hogy a kezdetben teljesen elzárkózó Magyarország hosszas tárgyalásokat követően végül aláírta a globális minimumadóról szóló megállapodást? Milyen érvek és ellenérvek szóltak mellette, illetve ellene? A kezdeti javaslatok óta, a hónapok során több ponton is jelentős mértékben javult a tervezet, és számunkra még inkább kedvezőbb feltételeket sikerült biztosítania.

Fontos megemlíteni, hogy a kezdeményezés első pillérére vonatkozóan – ami a digitális gazdaság adóztatására vonatkozik – is létrejöttek már olyan megállapodások, melyek Magyarország számára kedvezően hathatnak (9. ábra).

8. ábra

A digitális gazdaság adóztatására vonatkozó szabályok

Forrás: Pénzügyminisztérium (2021)

Ilyenek voltak például az új, úgynevezett profitallokációs szabályok, a rutin profit és az extra profit bevezetése, melyek a jelenlegi, transzferáron alapuló rendszert egészítik ki. Magyarország számára rendkívül fontos volt, hogy a 21. századi kihívásoknak megfelelő nemzetközi adószabályozást alakítsanak ki, mely a vállalkozások fizikai jelenlététől függetlenül adóztatási jogot biztosít a felhasználói piac országának is, illetve, hogy a digitális gazdaság adóztatására irányuló egyoldalú

megállapodásokat olyan globális megoldással váltsák fel, amely a vállalkozások számára kiszámíthatóbb. Ezekkel a módosításokkal, illetve a korábban említett, „substance-based carveout”-ra vonatkozó szabályozással, vagy az „Undertaxed Payment Rule”-al – mely utóbbi biztosítja az ország versenyképességét – Magyarország számára sikerült egy minden szempontból elfogadható javaslatcsomagot előállítani, mely végül részünkről is aláírásra került. Szakértői vélemények szerint ezekkel a javaslatokkal globális szinten egy igazságosabb scenáriót sikerült létrehozni, ugyanis ezáltal az esetlegesen keletkezett többletadó a kevésbé fejlett tőkeimportőr országokban maradhat.

A legújabb megállapodás szerint 2023-ra lehetőségünk lesz arra, hogy az új intézkedések implementálása során, a magyar adórendszer versenyképessége összességében kevésbé vagy egyáltalán ne sérüljön. Mivel a minimum effektív adókulcs a társasági adóra és az iparüzési adóra együttesen vonatkozik, és a „substance based carve-out” is sok vállalkozás helyzetét könnyíti meg, a mostani megállapodás nem feltétlen jelent nagyobb terhet a vállalkozások többsége számára. Továbbá, ha az adórendszer egyes elemeit hozzáigazítjuk az új szabályokhoz, még kedvezőbb helyzet teremthető. A megállapodás ráadásul jelentősen csökkentheti az adóparadicsomok vonzerejét is, akik érdekeltek a mesterséges profitátcsoportosítási technikákban, így amennyiben az implementációs folyamat kellően megfontolt, a relatív helyzetünket is javíthatjuk (Portfólió, 2021).

Jelenleg még nem lehet pontosan meghatározni, hogy a Magyarországon működő vállalatoknak mekkora pluszköltséget jelent ez a többlet adóteher, és mekkora adóbevételt jelent a magyar államnak; nem véletlenül zárkózott el hazánk az elején a javaslattól. Számítások alapján ugyanis a 15 százalékos meghatározott minimumadó a legrosszabb esetben is akár a nyereség 10%-át meghaladó többletköltséget is jelenthet az érintett vállalkozásoknak. Becslések szerint a jelenlegi javaslat a mostani magyar adószabályok mellett végül nagyjából 1-3 százalékkal növelheti az érintett vállalatok terheit, és csupán a minimumadóval érintett vállalkozások 15-20 százaléka lehet köteles a többletadó befizetésére, ami körülbelül néhány tízmilliárd forintos bevételt jelenthet a Magyar Állam költségvetése számára (4. táblázat; Portfólió, 2021).

A globális minimumadó tervezetének változása és annak hatásai

	Többlet adókötelezettség	Érintettek aránya
Alapszenárió	11,0%	58,2%
Már elért eredmények	4,5%	19,7%
Még tárgyalás alatt lévő elem: időzíítési korrekció	2,0%	18,9%
Még tárgyalás alatt lévő elem: kedvezmények mentesítése	1,3%	17,8%

Forrás: A Pénzügyminisztérium elemzése és adatai alapján, Portfólió (2021)

Ami még vitatott, hogy pontosan milyen szabályokat vezetnek be az adókötelezettség időzítését befolyásoló különbségek és esetleges negatív tényezők kezelésére, illetve, hogy hogyan kezelik majd a korábbi adókedvezményeket. Fontos kérdés az is, hogy hogyan tud majd Magyarország alkalmazkodni a megváltozott szabályrendszerhez, és mennyire befolyásolja majd a magyar adórendszert és annak versenyképességét (Portfólió, 2021). Ezek mind-mind nyitott kérdések, melyek rendkívül bizonytalanok és jelen pillanatban még a szakértők sem tudnak rá választ adni. Az adóreform végleges szabályrendszerének elfogadására a tervek szerint még 2022-ben sor kerülhet, a szabályokat először 2023-ban kell alkalmazni.

Azonban ez még közel sem biztos, és rendkívül ambiciózus ütemtervnek tűnik, tekintve, hogy az Európai Unió szabályai értelmében a bevezetéshez még a 2022-es év során egy közös irányelv elfogadására és annak minden tagállamban történő bevezetésére is szükség lesz. Továbbá szükség lesz az egyes országokban a teljes adórendszer és az adózást érintő jogszabályok átreformálására is, melyek mind időigényes folyamatok, és rendkívül magas adminisztrációs költséggel járnak (Portfólió, 2021). Azt, hogy milyen hatást vált majd ki az adóreform bevezetése nemzetközi viszonylatban, és ezeknek az esetleges változásoknak lesz-e bármilyen hatása Magyarországra, a következő alfejezetben vizsgálom.

Globális adóreform az OECD-tagállamokban

Miután az OECD 2021 végén nyilvánosságra hozta a modellszabályokat a globális minimadót illetően, az Európai Unió is kiadta irányelvtervezetét a minimumadó unión belüli gyakorlatba ültetéséről egy olyan szabályrendszerrel együtt, mely megakadályozná az úgynevezett „shell”

entitásokon (álcégeken) keresztül történő adóelkerülést – olvasható a Deloitte (2022) közleményében. A javaslat meghatározza, hogyan számítják ki az effektív adókulcsot joghatóságuként, és világos, jogilag kötelező érvényű szabályokat tartalmaz, amelyek biztosítják, hogy az Európai Unióban a multinacionális csoportok 15%-os minimális kulcsot fizessenek minden olyan joghatóság után, amelyben működnek (European Commission, 2021).

Az irányelvtervezet a OECD által létrehozott BEPS szabályokon alapul, és kötelezi a tagállamokat annak végrehajtására. Célja annak biztosítása, hogy a nagy multinacionális csoportok legalább 15%-os társasági adót fizessenek minden olyan országban, melyben tevékenységüket folytatják, továbbá tartalmazzák az anyavállalat szintjén általánosan alkalmazott főszabályt („jövedelembeszámítási szabály”) és egy másodlagos szabályt ott, ahol a jövedelembeszámítási szabályt nem alkalmazzák (az „aluladózottatott kifizetések szabálya”). *„A másodlagos szabály a feltöltési adó teljes összegét szétosztaná a vállalatcsoport azon tagjai közt, amelyek olyan országban működnek, ahol implementálták a minimumadó-szabályokat, így biztosítva, hogy az adó teljes összegét befizessék a vállalatok. A feltöltési adó összegének szétosztása a munkavállalók, valamint a tárgyi eszközök értékének arányában történne meg.”* Magyar Nemzet (2022). Továbbá, az Európai Bizottság 2021. december 22-én által kiadott egy új tervezet szabályokat állapít meg az úgynevezett „shell” entitásokkal való visszaélés megelőzésére adózási szempontból az Európai Unióban – ez az úgynevezett „Unshell kezdeményezés”. Az irányelvként történő elfogadás után a tervezetet a tagállamoknak 2023. június 30-ig át kellene ültetniük nemzeti jogszabályaikba, és 2024. január 1-jétől kötelesek alkalmazni (Deloitte, 2022).

Fontos kiemelni, hogy ez Európai Unió javaslata részben eltér az OECD szabályaitól. A Bizottság javaslata ugyan szorosan követi a nemzetközi megállapodást, de alkalmazkodik az uniós jogszabályokhoz. Az Európai Bizottság ezért a szabályokat kiterjesztené a tisztán belföldi csoportokra, míg az OECD második pillérének hatálya a multinacionális csoportokra korlátozódik, és az anyavállalat szabályai kizárólag a külföldi leányvállalataira vonatkoznak. Ezért az OECD-mintaszabályoktól való eltérés szükséges az Európai Unió alapvető szabadságainak, különösen a letelepedés szabadságának való megfelelés érdekében. Az OECD-mintaszabályok lehetővé teszik a vállalatok számára, hogy belföldi minimumadót alkalmazzanak. A bizottsági javaslat azt is lehetővé teszi az uniós tagállamok számára, hogy éljenek azzal a lehetőséggel, hogy belföldi kiegészítő adót alkalmazzanak az alacsony adózású belföldi leányvállalatokra. Ez lehetővé teszi,

hogy a multinacionális csoport leányvállalatai által fizetendő pótdadót helyben, az adott tagállamon belül, és ne az anyavállalat országában számítsák fel (European Commission, 2021).

De ezek a szabályok az Európai Unión kívüli országokra is vonatkoznak? Mi történik, ha egyes Unión kívüli országok nem alkalmazzák az OECD szabályait? Az OECD-n belül a szabályokról az úgynevezett „közös megközelítés” keretében állapodtak meg. Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknak nem kell elfogadniuk a szabályokat, de ha mégis úgy döntenek, hogy elfogadják, akkor azokat a második pillérben elfogadott eredménnyel összhangban kell végrehajtaniuk és kezelniük.

A gyakorlatban azoknak az országokban leányvállalatokkal rendelkező multinacionális csoportoknak is szembe kell nézniük a második pillér következményeivel, amelyek leányvállalatai olyan országokban működnek, amelyek alacsonyabb kulcsot alkalmaznak. Akár a jövedelembevonási szabályt, akár az adóztatott kifizetésekre vonatkozó szabályt veszik figyelembe, egy tagállamnak a teljes csoport szintjén be kell szedni az esedékes kiegészítő adót, ott, ahol a jogalanyok székhelye van. Tehát, a második pillér szabályainak alkalmazásának elmulasztása nem védi meg a vállalatokat attól, hogy ténylegesen legalább a megállapodás szerinti minimális adókulcs szerint adóztassák őket.

A következő lépéseket illetően még nagy a bizonytalanság, de egyre jobban kézzelfoghatóbbá és egyértelműbbé válik, hogy hogyan is működik valójában a globális minimamó a gyakorlatban. Az Európai Bizottság széles körű menetrendet dolgozott ki a társasági adózás igazságosságának és átláthatóságának biztosítására. A vállalkozások adóztatásáról szóló, 2021. május 18-án elfogadott bizottsági közlemény átfogó jövőképet vázol fel az Európai Unión belüli vállalkozások adóztatására vonatkozóan, és segíti az Európai Uniót abban, hogy egy olyan uniós iparüzési adókeretet dolgozzanak ki, amely megfelel a 21. század kihívásainak, és arra irányul, hogy egy jól működő, egységes piacot hozzanak létre. Az ebben a közleményben bejelentett intézkedések, valamint a tisztességes és egyszerű adózásról szóló, 2020 júliusában elfogadott adózási cselekvési tervben bejelentett intézkedések kiegészítik az eddig javasolt irányelveket, és hozzájárulnak az Európai Unió adózási átláthatóságának fokozásához. Ezenkívül 2023-ra a Bizottság javaslatot fog tenni az Európai Unión belüli vállalkozások adóztatásának új keretére (BEFIT), hogy szilárdabb, de egyben vállalkozásbarát környezetet teremtsen az egységes piacon.

A szabályok természetesen csak egységes szavazat esetén valósulhatnak meg, a tagállamoknak egyhangúlag kell elfogadniuk azokat a Tanácsban. Az Európai Parlamenttel és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal is konzultálni kell, és véleményt kell nyilvánítani. Fontos megjegyezni, hogy az OECD Inclusive Framework EU-tagjai már támogatják azt a globális megállapodást, amelyet a Bizottság javaslata végrehajt. Egyetlen EU-tagállam, Ciprus, amely nem tagja az Inclusive Framework-nek és hivatalosan sem kötelezte el magát a megállapodás mellett, de arra számítanak, hogy hamarosan ők is elfogadják a javaslatokat (European Commission, 2021).

A legfrissebb, március eleji tárgyalások során is kiderült, hogy még rendkívül nagy a bizonytalanság. Az Európai Uniónak nem sikerült megállapodnia arról a globális minimumadó bevezetésének pontos menetéről, miután a Franciaország által javasolt engedmények nem tudták megnyerni a vonakodó országokat. Az egyik engedmény a szabályok kötelező végrehajtásának ötéves késése a kevés érintett vállalattal rendelkező országok számára. A franciák támogatták azt a javaslatot is, hogy az uniós irányelv nemzeti jogba való átültetését legkésőbb 2023 végére halasszák. A másik előterjesztett engedmény pedig az lenne, hogy a minimális adóelemekkel egyidejűleg a globális megállapodás egy másik részének – a globális technológiai cégek kezelésével kapcsolatos – alkalmazásáról is nyilatkozhattak a vállalatok.

A pénzügyminiszterek brüsszeli értekezletén Lengyelország, Svédország és Málta továbbra sem támogatta a kompromisszumot, annak ellenére, hogy a kormánypártiak, köztük Magyarország, lemondtak ellenkezésükről és végül aláírták a javaslatot. A visszaesés újabb és újabb bizonytalanságot vonz maga után, és bizonyos mértékig egy olyan kérdéseket vet fel, amely a globális adórendszer átalakításáról évekig tartó nemzetközi tárgyalásokra is hatással lehet. Franciaország és a többi támogató ország is azt várta, hogy egyhangú támogatottsága lesz a javaslatcsomagnak, miután az összes tagállam csatlakozott a tavalyi globális megállapodáshoz.

Minden ország igyekszik bizonyos mértékben hatni a többi tagállamra, annak érdekében, hogy a lehető leghamarabb kompromisszum szülessen. Bruno Le Maire, francia pénzügyminiszter további tárgyalásokat folytat, hogy támogatást kérjen a pénzügyminiszterek áprilisi ülésén. *„A tárgyalás utolsó centimétereiben járunk, ami mindig a legnehezebb lépés.”* – mondta. *„További három hetet vesz igénybe, és biztos vagyok benne, hogy a következő ülésen megállapodásra jutunk.”* Málta azt mondta, hogy továbbra is szükség lenne a szabályok alkalmazásának enyhe meghosszabbítására, valamint a minimális adó uniós változatából elvesztett rugalmasság visszaállítására. Mikael

Damberg svéd pénzügyminiszter szerint, hogy az országa törvényhozóival folytatott megbeszélések után még korai lenne elfogadni a megközelítést. Lengyelország ugyanakkor kijelentette, hogy erősebb, jogilag kötelező érvényű biztosítékot kell adni arra vonatkozóan, hogy az Európai Unió a globális megállapodásnak nem csak a felét fogja végrehajtani. *„Készek vagyunk folytatni a munkát egy kiegyensúlyozottabb kompromisszumos szövegért.”* – mondta Magdalena Rzeczkowska, a lengyel adóigazgatásért felelős pénzügyminiszter-helyettese. *„Ezt figyelembe véve nem áll módunkban megegyezni.”* (Bloomberg, 2022)

Kérdéses még az is, hogy lesz-e a globális minimumadó bevezetésének bármilyen hatása – és ha igen, milyen mértékű – a külföldi közvetlentőke-beruházásokra. Korábban is említettem, hogy bizonyára hatással lehet majd ez is az egyes országok közötti tőkeáramlásra, de mint minden ebben a tekintetben, ez is bizonytalan. A beruházások tekintetében, hogy egy adott ország (vállalat) hova hozza a beruházást, mindenképp fontos szempont a tőkeáramlásra gyakorolt hatást vizsgálni, de nem az egyetlen döntő feltétel, és a globális minimumadó egyáltalán nem nagy mértékben fogja befolyásolni a tőkeáramlást. Egy befektetni kívánó cégnek elsősorban a fő szempont, hogy talál-e hasznos munkaerőt, milyen az infrastruktúra, a gazdasági és politikai stabilitás, és kap-e valamilyen adókedvezményt.

Két dolgot lehet mondani: az egyik, hogy a globális adórendszerek bevezetése itt nem áll meg, ez egy trend, ami 2008 óta tart, egyre újabb és újabb reformok jönnek elő szép sorban a világ alakulásával. Másrészt pedig tényleg attól függ a dolog, hogy a gazdaság tényleg arra ösztönzze a tagállamokat, hogy multilaterális megállapodásokat kössenek, ne pedig bilaterális megoldásokkal próbáljanak változásokat hozni ebben a kérdésben. Azonban, ha globálisan nézzük, a globális minimumadó-reform nem feltétlen kedvező mindenkinek. Jó a centrumországoknak és a fejlődő országoknak, de a periférián lévő szegényebb országoknak nem feltétlen, hiszen utóbbi csoport kevesli a 15%-os adókulcsot. Az adórendszer rendkívül összetett, rengetegféle adó van, és nagyon különböznek az adórendszerek egymástól egyes országokban, tehát nagyon nehéz megmondani, hogy milyen hatásai lehetnek a bevezetésnek egyes országokban. Nagy változást ez nem okoz, meglátjuk, hogy ki milyen irányba mozdul el, és hogy mikor kerül bevezetésre.

Tehát, a globális adóreform tervezett bevezetése 2023. január 1-je, azonban a fentiekből is látszik, hogy ez a jelenlegi helyzetben egyelőre egy meglehetősen ambiciózus vállalásnak tűnik és minden

esetlegesen felmerülő kérdésre még bizonytalan válaszok adhatók, nem tudni még mit hoz a jövő ebben a tekintetben.

ÖSSZEFOGLALÁS

Diplomadolgozatom témája *A globális minimumadó hatása a magyar adórendszerre és a hazánkban működő multinacionális vállalatokra.*

A kutatás eredményei

Dolgozatom során a következő kérdéseket vizsgáltam:

1. Honnan indult a globális minimumadó-kezdemenyezés
2. Milyen hatásai lesznek a globális minimumadó bevezetésének a magyar adórendszerre és a globális adóreformban érintett multinacionális vállalatokra?
3. Lehet-e egy ilyen, adózást érintő kezdeményezés hatással a külföldi közvetlentőke befektetésekre? Befolyásolja-e a befektetőket ez a döntés?
4. Lehet-e hatással a döntés Magyarország versenyképességére?

A globális adóreform egészen a 2008-2009-es gazdasági világválságig vezethető vissza. Akkoriban ugyanis minden ország a gazdaság helyreállításán és az adóbevételek növelésén dolgozott, hogy visszaállítsa a válság előtti szintet. Ennek érdekében 2015-ben létrejött, a szintén OECD országok által létrehozott kezdeményezés, a BEPS (base erosion and profit shifting), amely a multinacionális vállalatok által használt adótervezési stratégia, mely kihasználja az adószabályok hiányosságait és eltéréseit, annak érdekében, hogy elkerüljék az adófizetést. Tulajdonképpen ez volt az alapja a globális minimumadó kezdeményezésnek, melynek tárgyalási folyamatai 2021. június 5-én indult, Párizsban. A világ hét vezető ipari hatalma találkozáján megszületett egy megállapodás, miszerint támogatják egy 15%-os globális társasági minimumadó létrehozását, melyet 2023-tól vezetnének be világszerte. Ennek lényege, hogy létrejön egy egységes és globális társasági nyereségadó a 750 millió eurónál nagyobb forgalmat bonyolító vállalatok esetében. A kezdeményezés célja tulajdonképpen a digitális cégek adóelkerülésének, adóalap-erózióinak és jövedelem-átcsoportosításnak megakadályozása volt. A döntés egy kétpilléres rendszeren alapul, az első pillér a digitális cégek megadóztatására irányuló intézkedéseket tartalmazza, a második, ami maga a globális minimumadó kérdése, azaz a 15%-os effektív adókulcs meghatározása az elért jövedelmen (OECD, 2021).

Az érintett vállalatok hazánkban működő leányvállalatai kötelesek lesznek befizetni a 6% adókülönbözetet annak érdekében, hogy eleget tegyenek a 15%-os minimum szabályozásnak. Ez, illetve a különböző adókedvezmények implementálása viszont az adózási jogszabályok teljes

átreformálását jelenti, mely nagymértékű adminisztrációs terhet ró a hivatalokra, mely akár jelentős gazdasági versenyelőny csökkenést is jelenthet. Magyarország folyamatosan törekszik az adórendszerre pozitívan ható kedvezmények bevezetésére, mellyel kapcsolatban az OECD tagállamokkal tárgyalásokat folytat, melyeknek köszönhetően – amennyiben a javaslatok elfogadásra kerülnek – lehetőség van arra, hogy Magyarország érdekei a lehető legkevésbé sérüljenek, a lehető legkevesebb változtatást kelljen bevezetni az adózásra vonatkozó jogszabályokban, minél kevesebb adónemet érintsen.

Ami a vállalatokat illeti, az elkövetkezendő időszakban a folyamatosan változó nemzetközi adózási szabályokhoz való alkalmazkodás jelentheti a fő kihívást. Ezek közül a globális adóreform szabályozása hozhatja a legnagyobb változást, ami jelentősen átalakíthatja a nemzetközi adózást. Az adóreform még meglehetősen kezdetleges stádiumban van, jelenleg elég kevés információ van a birtokunkban arról, hogy milyen rövid-és hosszútávú hatásai lehetnek. Ami biztos, hogy Magyarországnak sikerült elérnie, hogy a legnagyobb multinacionális vállalatok hazai leányvállalatainak kedvező adókönyvet biztosítson, javukra fordítva a globális minimumadót, bármennyire is jelentős adminisztrációval jár. Ezzel valószínűleg növelhető a vállalatok versenyképessége, ami ösztönzőleg hathat a külföldi közvetlentőke befektetésekre is.

Következő kérdés, hogy lehet-e bármilyen hatása a globális minimumadónak a külföldi közvetlentőke befektetésekre és egy ország versenyképességére? Az az adórendszerben bekövetkező változások minden bizonnyal hatással vannak a külföldi közvetlentőke-befektetésekre, de nem az adórendszerben végbemenő változások és a globális minimumadó bevezetése a legfőbb befolyásoló tényezői annak, hogy egy külföldi multinacionális vállalat befektet-e egy adott országban vagy sem, és hogy versenyképes-e egy ország vagy sem. Számos más tényezője lehet: állami támogatások, versenyképességi index-statisztikák, makrogazdasági mutatók, politikai helyzet, pénzügyi helyzet, munkahelyteremtési lehetőségek, munkaerőpiaci feltételek, egyéb adókra vonatkozó jogszabályok. E feltételeket mind figyelembe kell venni egy befektetőnek, és ha ezek és minden más feltétel kedvező, akkor Magyarország lesz a választott célpont. De az, hogy önmagában a globális minimumadó bevezetésének van bármilyen hatása az adórendszerre, a hazai vállalatokra, az FDI mértékére és a versenyképességre, nem jelenthető ki.

Összegzés

A globális minimumadó bevezetése 2023-tól várható kezdetben abban az OECD 136 tagállamában, melyek aláírták a megállapodást. Az azonban, hogy ezt sikerül-e addig minden tagállamnak bevezetni, még kérdéses, hiszen az gyors ütemezés – ami egyébként többek között a Covid-19 válságnak köszönhető – elhamarkodott döntéseket vonhat maga után, és előfordulhat, hogy az országoknak nem lesz elég ideje úgy átreformálni az adórendszert és a törvényeiket, hogy az implementálás azonnal és problémamentesen tudjon végbe menni. Továbbá, számos további nyitott kérdés merül még fel bennem a témát illetően, többek között, hogy milyen egyéb reformok jöhetnek még ezzel egyidejűleg a magyar, illetve a globális adórendszerben? Reich András (2021) szerint ez attól függ, hogy milyen időváról beszélünk. Ha 2030-ig nézzük, addig még mindenképp várható új szabályozás. Ami még terítéken volt néhány évvel ezelőtt Európai Unió szinten az a CCCTB azaz „*Common Consolidated Corporate Tax Base = Közös Konzolidált Társasági Adóalap*”, ami hasonlóan a globális minimumadóhoz, a nagyobb multinacionális cégekre vonatkozott volna. Ez azt mondaná ki, hogy a vállalatok egy helyen adózzanak, abban az országban fizessenek társasági adót, ahol jelen vannak, majd allokálják le az adót, ott, ahol valós gazdasági tevékenységet realizálnak. Az, hogy ez mikor kerül bevezetésre, vagy egyáltalán bevezetésre kerül-e, még nem lehet tudni, de egyelőre még ez van terítéken, szintén az Egyesült Államok kezdeményezésére.

Összességében elmondható, hogy a globális minimumadó egy meglehetősen kezdetleges és még máig bizonytalan dolog, mely sok tényező folyamat és rendkívül rendezett szervezést igényel a tagállamok részéről. Ebből kiindulva több szakértő egyöntetű véleménye, és személy szerint én is azt vallom, hogy a 2023. január 1-jei bevezetés meglehetősen ambiciózus vállalásnak tűnik, a 2024-es cél realisabb lenne különösen, ha figyelembe vesszük a még mindig tartó koronavírus okozta gazdasági válságot, illetve a 2022 februárjában kezdődő orosz-ukrán válságot, melynek kimenetele ismeretlen és rendkívül bizonytalan. Továbbá mind a háború, mind a koronavírus-járvány alapjaiban változtatja meg és rendezi át a nemzetközi tőkeáramlásokat, a globális értékláncokat. Ennek következtében valószínűleg az adószintnek kevesebb szerepe lesz a döntésben, és a biztonság nagyon felértékelődik. Úgy gondolom, mindenképp érdemes figyelemmel kísérni az adóreform alakulását és a világban ennek hatására bekövetkező változásokat. Évek múlva egy külön diplomadolgozati téma lehet majd, hogy ténylegesen milyen hatásai lettek a globális adóreformnak világszerte, addig mindössze találgatni tudunk.

IRODALOMJEGYZÉK

Adó Online (2021). *A globális minimumadó-szabályozás története és várható hatásai* [online].

Elérhető: <https://ado.hu/ado/a-globalis-minimumado-szabalyozas-tortenete-es-varhato-hatasai/>

(Letöltve: 2022. február 26.)

Adó Online (2021). *Izer Norbert: béklyó a nemzetközi adóreform* [online]. Elérhető:

<https://ado.hu/ado/izer-norbert-beklyo-a-nemzetkozi-adoreform/> (Letöltve: 2022. február 26.)

Adó Online (2021). *Kettővel csökkent Magyarországon az adónemek száma: 52-nél tartunk*

[online]. Elérhető: <https://ado.hu/ado/kettovel-csokkent-magyarorszagon-az-adonemek-szama-52-nel-tartunk/>

(Letöltve: 2022. február 6.)

Andersen (2022). *Új fázisba lépett a globális minimumadó bevezetése* [online]. Elérhető:

<https://hu.andersen.com/hu/hirek/uj-fazisba-lepett-a-globalis-minimumado-bevezetese/> (Letöltve:

2022. február 26.)

Antalóczy, K. és Sass, M. (2000). *Működőtőke-áramlások, befektetői motivációk és*

befektetésösztönzés a világgazdaságban és Magyarországon. Közgazdasági Szemle [pdf]. 47

(2000), 477-478. o. Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00000/00017/00060/pdf/antaloczy.pdf> (Letöltve:

2022. április 2.)

Antalóczy, K. és Sass, M. (2014). *Tükör által homályosan: A külföldi közvetlentőke-befektetések*

statisztikai adatainak tartalmáról. Külgazdaság [online]. 58 (2014/7-8) Elérhető:

https://kulgazdasag.eu/api/uploads/3_antaloczy_99a42d17c5.pdf (Letöltve: 2022. április 25.)

Antalóczy, K., Éltető, A. és Sass, M. (2004). *Hazai cégek határon túli befektetései: feltörekvő*

magyar multinacionális vállalatok [pdf]. 1.-8.o. Elérhető:

http://real.mtak.hu/20045/1/Antaloczy_Elteto_Sass_Hazai_cegek..._u_151405.586097.pdf

(Letöltve: 2022. április 2.)

Bloomberg (2022). *EU Stumbles in Effort for Quick Adoption of Global Minimum Tax* [online].

Elérhető: [https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-15/eu-stumbles-in-effort-for-quick-](https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-15/eu-stumbles-in-effort-for-quick-adoption-of-global-minimum-tax)

[adoption-of-global-minimum-tax](https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-15/eu-stumbles-in-effort-for-quick-adoption-of-global-minimum-tax) (Letöltve: 2022. március 23.)

Deloitte (2021). *Fejlemények a nemzetközi adózás területén: 2023-ra jöhet a globális társasági minimumadó* [online]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/ado/articles/nemzetkozi-adozas-globalis-tarsasagi-minimumado.html> (Letöltve: 2022. január 10.)

Deloitte (2021). *MeetingRequest #21: Globális adóreform – Az OECD nemzetközi adójavaslatának első pillére* [podcast]. Elérhető: <https://open.spotify.com/show/4a2h1vqgnUUyjIP2dDSC2n> (Letöltve: 2021. december 15.)

Deloitte (2021). *MeetingRequest #22: Globális adóreform – Az OECD nemzetközi adójavaslatának második pillére* [podcast]. Elérhető: <https://open.spotify.com/show/4a2h1vqgnUUyjIP2dDSC2n> (Letöltve: 2021. december 15.)

Deloitte (2021). *Megjelentek az új globális társasági minimumadó szabályai* [online]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/ado/cikkek/globalis-tarsasagi-minimumado.html> (Letöltve: 2022. február 6.)

Deloitte (2021). *Reflektorfényben a globális minimumadó. De mik az igazán lényeges kérdések?* [online]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/ado/articles/reflektorfenyben-globalis-minimumado-lenyeges-kerdesek.html> (Letöltve: 2022. január 10.)

Deloitte (2021). *Új szabályok alapján fizethetnek társasági adót a külföldi cégek Magyarországon* [online]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/ado/cikkek/uj-szabaly-tarsasagi-ado-kulfold.html> (Letöltve: 2022. március 16.)

Deloitte (2022). *Global Business Tax. International tax alert* [pdf]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/be/Documents/tax/TaxAlerts/CorporateTaxAlerts/GBT%20Alert%20-%20Two%20new%20directives%20aiming%20to%20-%2013JAN22.pdf> (Letöltve: 2022. március 23.)

Deloitte (2022). *Nyilvánossá teszi az EU a nagy cégcsoportok pénzügyi adatait* [online]. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/ado/cikkek/nyilvanos-adatok-nagy-cegcsoportok.html> (Letöltve: 2022. április 2.)

econpol.eu (2021). *What Is the Substance-Based Carve-Out under Pillar 2? And How Will It Affect Tax Competition?* [pdf] Elérhető: https://www.econpol.eu/publications/policy_brief_39 (Letöltve: 2022. január 22.)

European Commission (2021). *Questions and Answers on Minimum corporate taxation* [online]. Elérhető: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_6967 (Letöltve: 2022. március 23.)

EY.com (2021). *Felpörögnek Európában a külföldi beruházások* [online]. Elérhető: https://www.ey.com/hu_hu/news/2021-press-releases/06/felporognek-europaban-a-kulfoldi-beruhazasok (Letöltve: 2022. április 24.)

EY.com (2021). *Még versenyképesebb lett Magyarország adórendszere* [online]. Elérhető: https://www.ey.com/hu_hu/news/2020-press-release/12/meg-versenykepesebb-lett-magyarország-adorendszere (Letöltve: 2022. február 6.)

EY.com (2022). *Felkészült már a globális minimumadóra?* [online]. Elérhető: https://www.ey.com/hu_hu/tax/felkeszult-mar-a-globalis-minimumadora (Letöltve: 2022. február 28.)

FDI Intelligence (2021). *Global minimum corporate tax and its impact on FDI* [online]. Elérhető: <https://www.fdiintelligence.com/article/79783> (Letöltve: 2022. február 26.)

fnti.hu (n.d.). *Egyedi kormánydöntéssel megítélt közvetlen támogatás (EKD)*. [online] Elérhető: <https://www.fnti.hu/szolgaltatasaink/ekd-tamogatasok> (Letöltve: 2022. április 2.)

Hipa (2019). *MAGYARORSZÁG ISMÉT A VILÁG LEGFONTOSABB BEFEKTETÉSI HELYSZÍNEI KÖZÖTT* [online]. Elérhető: <https://hipa.hu/magyarország-ismet-a-vilag-legfontosabb-befektetesi-helyszinei-kozott> (Letöltve: 2022. április 2.)

Hipa (2020). *2019-BEN IS REKORD ÉRTÉKŰ KÜLFÖLDI MŰKÖDŐTŐKE-BERUHÁZÁS ÉRKEZETT MAGYARORSZÁGRA* [online]. Elérhető: <https://hipa.hu/2019-ben-is-rekord-erteku-kulfoldi-mukodotoke-beruhazas-erkezett-magyarorszagra> (Letöltve: 2022. április 24.)

Hipa (n.d.) *Magunkról* [online]. Elérhető: https://hipa.hu/hu_HU/kezdolap#magunkrol (Letöltve: 2022. április 2.)

International Institute for Sustainable Development (2022). *What Does the Global Minimum Tax Deal Mean for Developing Countries?* [online]. Elérhető: <https://www.iisd.org/articles/global-minimum-tax-deal> (Letöltve: 2022. február 26.)

- Izer, N. Pénzügyminisztérium. (2021). *A kormányzat pozíciói és tervei aktuális adózási kérdésekben.* [prezentáció] Elérhető: <https://www.ahkungarn.hu/hu/rendezvenyek/oldalnezet/aktuelle-aenderungen-in-ungarischem-steuersystem> (Letöltve: 2022. január 10.)
- Központi Statisztikai Hivatal (2012). *Külföldi tőke a régiókban* [online]. 3-4.o. Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorkulfoldi.pdf> (Letöltve: 2022. április 24.)
- Központi Statisztikai Hivatal (2020). 3.7.2. *A központi költségvetés bevételei és egyenlege (2005–)* [online]. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qse006h.html (Letöltve: 2022. február 6.)
- Központi Statisztikai Hivatal (2021). 3.7.3. *A központi költségvetés bevételei és egyenlege* [online]. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qse006i.html (Letöltve: 2022. február 6.)
- KPMG (2021). *Global Minimum Tax: An easy fix?* [online]. Elérhető: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/05/global-minimum-tax-an-easy-fix.html> (Letöltve: 2022. február 26.)
- KPMG (2021). *Újabb kedvező módosítások az egyedi kormánydöntés útján megítélt (EKD) támogatási rendszerben* [online]. Elérhető: <https://home.kpmg/hu/hu/home/tanulmanyok/2021/07/adoriado-2021-07-16.html> (Letöltve: 2022. április 2.)
- L. Blouin, J. (2012). *Taxation of Multinational Corporations.* [pdf] University of Pennsylvania. Elérhető: https://repository.upenn.edu/accounting_papers/7/ (Letöltve: 2022. február 13.)
- Lentner, Cs. (2018). *Az adórendszer és a közpénzügyek egyes elméleti, jogszabályi és gyakorlati összefüggései.* [pdf] Elérhető: https://kozszov.org.hu/dokumentumok/UMK_2018/kulonszam/02_Adorendszer.pdf (Letöltve: 2022. február 6.)
- Magyar Nemzet (2022). *Ismertették a globális minimumadó részleteit* [online]. Elérhető: <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/2022/01/ismertettek-a-globalis-minimumado-reszleteit> (Letöltve: 2022. március 23.)

Magyarország Kormánya (2021). *SZIJJÁRTÓ PÉTER: MAGYARORSZÁG NEM FOGADJA EL A GLOBÁLIS MINIMUMADÓ BEVEZETÉSÉT* [online]. Elérhető: <https://kormany.hu/hirek/szijas-peter-magyarorszag-nem-fogadja-el-a-globalis-minimumado-bevezeteset> (Letöltve: 2022. február 6.)

Mgi-bpo.hu (2021). *WHAT IS A GLOBAL MINIMUM TAX AND HOW WOULD IT AFFECT HUNGARY?* [online]. Elérhető: <https://mgi-bpo.hu/en/news/what-is-a-global-minimum-tax-and-how-would-it-affect-hungary/> (Letöltve: 2022. március 3.)

Nagy, L. (2017). Az adórendszer hatása a vállalati versenyképességre és a tőkebeáramlásra. *Pénzügyi Szemle* [online]. 62 (2017/1), 21–36. o. Elérhető: https://www.penzugyiszemle.hu/upload/documents/nagyl-2017-1-m-1pdf_20170406151436_95.pdf (Letöltve: 2022. február 6.)

Nemzeti Adó-, és Vámhivatal (2022). *A társasági adó legfontosabb szabályai*. [pdf] Elérhető: https://nav.gov.hu/data/cms511167/41_A_tarsasagi_ado_legfontosabb_szabalyai_20201216.pdf (Letöltve: 2022. január 5.)

novekedes.hu (2021). *A helyi iparűzési adó vagy a társasági adó nagyobb teher a vállalatoknak?* [online] Elérhető: <https://novekedes.hu/mag/a-helyi-iparuzesi-ado-vagy-a-tarsasagi-ado-nagyobb-teher-a-vallalatoknak> (Letöltve: 2022. április 2.)

OECD (2020). FDI stocks [online]. Elérhető: <https://data.oecd.org/fdi/fdi-stocks.htm> (Letöltve: 2022. április 28.)

OECD (2021). *BEPS Actions* [online]. Elérhető: <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/> (Letöltve: 2022. február 26.)

OECD (2021). *OECD releases Pillar Two model rules for domestic implementation of 15% global minimum tax* [online]. Elérhető: <https://www.oecd.org/tax/beps/oecd-releases-pillar-two-model-rules-for-domestic-implementation-of-15-percent-global-minimum-tax.htm> (Letöltve: 2022. március 19.)

OECD (2021). *What is BEPS?* [online]. Elérhető: <https://www.oecd.org/tax/beps/about/> (Letöltve: 2022. február 26.)

Pénzcentrum (2022). *Mennyi az iparűzési adó 2022 évében? Iparűzési adó Budapest és vidék esetében* [online]. Elérhető: <https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20220106/mennyi-az->

iparuzesi-ado-2022-eveben-iparuzesi-ado-budapest-es-vidék-eseteben-1120818 (Letöltve: 2022. február 19.)

Pénzügyminisztérium (2021). *A magyar adórendszer versenyképességének helyreállítása a 2010-es években.* [pdf] Elérhető: <https://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/6/fa/c2000/adorendszer0610v2.pdf> (Letöltve: 2022. február 5.)

Pénzügyminisztérium (2021). *Kommunikációs anyag a globális minimumadóról.* [pdf] Elérhető: <https://www.ahkungarn.hu/hu/rendezvenyek/oldalnezet/aktuelle-aenderungen-in-ungarischem-steuersystem> (Letöltve: 2022. január 10.)

Portfólió.hu (2022). *Globális minimumadó: ne dugjuk homokba a fejünket!* [online]. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220119/globalis-minimumado-ne-dugjuk-homokba-a-fejunket-521476> (Letöltve: 2022. február 28.)

Portfólió.hu (2021). *Új részletek derültek ki arról, hogy Magyarország miért csatlakozott a globális minimumadóhoz* [online]. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20211026/uj-reszletek-derultek-ki-arrol-hogy-magyarorszag-miert-csatlakozott-a-globalis-minimumadohoz-506770#> (Letöltve: 2022. március 16.)

Sass, M. (2003). VERSENYKÉPESSÉG ÉS A KÖZVETLEN KÜLFÖLDI MŰKÖDŐTŐKE-BEFEKTETÉSEKKEL KAPCSOLATOS GAZDASÁGPOLITIKÁK. *PM KUTATÁSI FÜZETEK* [pdf]. 3 (2003. szeptember) Elérhető: http://real.mtak.hu/104083/1/1177311371_3_fuzet.pdf (Letöltve: 2022. április 2.)

Tax Foundation (2021). *International tax competitiveness Index 2021* [pdf]. 9-10.o. Elérhető: <https://files.taxfoundation.org/20211014170634/International-Tax-Competitiveness-Index-2021.pdf> (Letöltve: 2022. április 24.)

Transparency International (2016). *Adóalap-erózió és nyereség-átcsoportosítás* [online]. Elérhető: <https://transparency.hu/antikorrupcios-kisokosok/adoalap-erozio-es-nyereseg-atcsoportositas/> (Letöltve: 2022. április 24.)

Világgazdaság (2022). *Jelentős terhet ró a globális minimumadó a multicégekre* [online]. Elérhető: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/02/jelentosen-megnovekednek-a-multinacionalis-cegek-koltsegei-2023-tol> (Letöltve: 2022. február 27.)

WTS Klient (2021). *Globális minimumadó Magyarországon* [online]. Elérhető: <https://wtsklient.hu/2021/11/30/globalis-minimumado/> (Letöltve: 2022. március 1.)

NYILATKOZAT

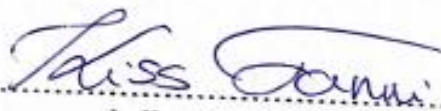
Alulírott **Kiss Fanni Vanessza** büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerzés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2022. év május hónap 2. nap

.....

hallgató aláírása